

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

Kulturní rozmanitost způsobů rané péče o dítě

Vedoucí práce: PhDr. Vít Erban, Ph.D.

Autor práce: Štěpánka Hosenseidlová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

2021

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2021

.....

Štěpánka
Hosenseidlová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Vítu Erbanovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále také děkuji svému partnerovi a rodině za podporu během mého studia.

Obsah

ÚVOD	1
1 KULTURA A JEJÍ ROZMANITOST	3
2 RANÁ PÉČE O DÍTĚ	5
3 JAK ANTROPOLOGIE ZKOUMÁ RANOU PÉČI	7
3.1 ETNOPEDIATRIE	7
3.2 ANTROPOLOGICKO – PSYCHOLOGICKÉ ZKOUMÁNÍ RANÉ PÉČE	8
4 VÝVOJ A POTŘEBY DÍTĚTE	10
4.1 VÝVOJ DÍTĚTE	10
4.2 POTŘEBY DÍTĚTE	12
5 ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ PÉČI O DÍTĚ A JEHO VÝCHOVU	14
6 PÉČE A VÝCHOVA NAPŘÍČ KULTURAMI	19
6.1 POROD	19
6.2 VÝŽIVA DÍTĚTE A KOJENÍ	21
6.3 KONTAKT	24
6.4 PLÁČ	27
6.5 SPÁNEK	29
6.6 DŮSLEDKY ROZMANITOSTI PÉČE O DÍTĚ	32
7 RANÁ PÉČE V ČESKU	34
8 HRA V RANÉM STÁDIU ŽIVOTA DÍTĚTE	36
ZÁVĚR	37
SEZNAM LITERATURY	39
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	41

Motto:

„Všechno, co rodiče dělají, každá motivace, která je k tomu vede, se řídí tím, co je vhodné pro danou kulturu. Proto nelze říci, že by některý ze způsobů rodičovství byl špatný, či správný. Je to pouze přístup vhodný či nevhodný pro danou kulturu.“¹

Úvod

Téma kulturní rozmanitosti rané péče o dítě jsem si vybrala z mnoha důvodů, prvním z nich je můj osobní zájem o aspekty ovlivňující rozvoj jedince, a to jak péče rodičů a jejich zájem o dítě ovlivňuje jeho budoucí život, a především psychiku a chování.

Téma se prolíná mnoha vědeckými oblastmi a konkrétními obory, a jak vyplývá ze samotného názvu práce, tak jednou z těchto oblastí je kultura a její rozmanitost. Zde se nabízí zásadní otázky, v čem vlastně spočívá rozmanitost kultur? Čím se od sebe jednotlivé kultury odlišují? A především to, jak kultura a místo kde se narodíme, ovlivňují péči o dítě. Odpovědi na tyto otázky nalezneme v mnoha vědeckých oborech. Jedním z těchto oborů je antropologie. Tato věda se zabývá se nejen studiem lidského těla, jeho vývojem a genetikou, ale studuje také lidskou společnost, její chování a kulturu. Kultura má nespočet různých definic a v této práci je vykládána především jako různorodý způsob života lidí a jejich rozmanitost, která je předávána z generace na generaci. A jak konkrétně, bych ráda zpracovala i ve své práci.

Předmětem této práce je tedy shrnutí příčin, forem a důsledků odlišných způsobů péče a výchovy dítěte v různých kulturách na základě studia odborné literatury, zabývající se danou problematikou nejen oblasti kultury a různorodé péče o dítě, ale také jeho psychikou. Ve své práci se zaměřuji nejen na přírodní národy, domorodé či preliterární kultury, ale i na civilizované skupiny lidí, protože právě mezikulturní porovnání mezi různými kulturami a civilizacemi může přinést zajímavé informace a podněty, jak teoretické, tak i praktické.

Cílem péče o dítě, je především vychovat silného a zdravého jedince a také předat dítěti správné hodnoty, postoje, představit morálku. Jaké jsou právě ty správné hodnoty nebo morálka, se odvíjí právě od toho, v jaké kultuře se dítě narodí. V naší kultuře

---

¹ SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s.

je cílem péče také a výchovy, naučit dítě správným hygienickým a stravovacím návykům či správné životosprávě. Na plnění těchto cílů má vliv to, v jaké rodině a společnosti dítě vyrůstá. Jestli mají rodiče vůbec zájem o to, se o dítě postarat, zdali jej vůbec chtěli, jak oni sami byli vychováváni a jaké bylo jejich dětství. Od toho všeho se jejich péče odvíjí. A s tímto úzce souvisí další obor, kterým je psychologie, konkrétně pak psychologie vývojová, která se zabývá tím, jak by měla vypadat péče o dítě na základě jednotlivých stádií vývoje a potřeb dítěte. Zde se mi nabízí otázka, co všechno, jaké aspekty péči o dítě a jeho výchovu ovlivňuje. Touto problematikou se budeme alespoň okrajově zabývat v počátku této práce, jelikož i od toho se dále odvíjí nejen výchova, ale především i péče o dítě v různých kulturách, která bude hlavním obsahem této práce.

V hlavní části mé práce se budu zabývat nejdůležitějšími částmi života kojence, a to již od samotného porodu. Tato část bude obsahovat kapitoly o výživě dítěte a kojení v různých kulturách, zabývat se bude kontaktem mezi matkou s dítětem či jeho spánkem. Zodpovím na otázky, zdali všechny matky mají možnost náhradní výživy kojence nebo je jedinou možností kojení, v jakém intervalu matky kojí, jaký význam pro ně má kojení? Jak intenzivní může být kontakt s matkou v závislosti na plnění potřeb dítěte, zdali je pro všechny matky spokojenost dítěte prioritou či nikoliv? Necháávají matky své děti „vyřvat“ nebo jej uklidní? Jak vypadá uspávání dítěte v různých kulturách? Co je vlastně pro dítě dobré a co ne? A především je otázkou to, zdali vlastně existuje ta jediná správná výchova a péče? Nebo může být jiná péče o dítě a jiný charakter výchovy důsledkem podmínek a vlivů, ve kterých se daná kultura nachází? Odpovědi na tyto otázky budu hledat v odborné literatuře. Především v antropologických encyklopediích, etnografických publikacích, také na webech, které se danou problematikou zabývají. Mimo jiné mi budou nápomocny příručky o mateřství pro nastávající matky, pediatrické publikaci a knihy zabývající se pedagogikou a psychologii.

V následném závěru, bych ráda shrnula všechny poznatky z oblasti rané péče o dítě v různých kulturách, zamyslela se nad tím, jak se odlišuje od toho, jak my v České republice pečujeme o své děti. Celkově bych se zamyslela nad danou problematikou a celé téma zhodnotila. Vzhledem k mému studijnímu oboru, bych se také ráda zamyslela nad tím, zdali již v raném věku jsou dítěti podávány podněty ke hře a jak hra v tomto věku vypadá.

1 Kultura a její rozmanitost

Kultura je jedním ze stěžejních prvků celé antropologie, není získaná ani vrozená, ale musíme se jí naučit. Nositelem kultury je člověk. Rozmanitost kultur tedy spočívá právě v jeho biologických odlišnostech, podle toho se pak rozlišují tři základní lidské rasy, které lze odlišit již na první pohled: 1. Černé neboli negroidní, 2. Žluté neboli mongoloidní, 3. Bílé neboli europoidní. Lidské rasy se také mohou dělit na základě tělesných proporcí nebo struktury vlasů. Tuto biologickou rozmanitost a genetickou výbavu ovlivňuje právě přírodní klima, ve kterém se daná rasa nachází a snaží se tomuto přizpůsobit.²

Podrobněji se kulturou zabývá kulturní antropologie. Mnoho výzkumů potvrdilo, že vývoj rodu Homo značně ovlivnila právě kultura, díky které se člověk dokázal přizpůsobit novému prostředí. A i člověk sám dokázal v průběhu dějin vytvořit mnoho lokálních kultur. Člověk sám přetváří sociální i přírodní prostředí. Jeho výtvořiny, tj. společenské instituce (jazyk, věda, morálka, zvyky, bydlení aj.) jsou tak součástí kultury. Kulturou tedy můžeme nazývat to, co lidé dělají, co o tom říkají a co si o tom myslí. Kulturou jsou také vzorce chování a jednání člověka.³

Jednoduše řečeno, kultura tvoří celek lidského světa a svět kultury tvoří náboženství, umění, filozofie a myšlení. Další z definic kultury hovoří o tom, že se jedná o způsob života, který se předává z generace na generaci. *„Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají další generaci.“*⁴

Kultura v čase a prostoru nabývá různých podob a tato rozmanitost projevuje jedinečností a pluralitou identit a kulturních projevů národů a společností tvořících lidstvo. Definice kulturní rozmanitosti podle OSN říká že: *„Kulturní rozmanitostí se rozumí mnohočetnost forem, jejichž prostřednictvím kultury skupin a společností nalézají své vyjádření. Tyto projevy se dále předávají uvnitř skupin a společností i mezi nimi.“*⁵ Kulturní rozmanitost je charakteristickým znakem lidstva a zároveň jeho dědictvím. *„Kultura je vždy jevem kolektivním, neboť je vždy alespoň z části sdílena lidmi, kteří žili nebo žijí ve stejném společenském prostředí, v němž si ji osvojili. Je to kolektivní*

---

² Srov. V.SOUKUP, Dějiny antropologie s., 86

³ Srov. ERBAN, V., *Způsob myšlení jako kulturní vzorec* s. 28 - 30

⁴ MURPHY, R.F., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, s. 32

⁵ OSN, *Úmluva UNESCO o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů*, s. 4

programování myslí, kterým odlišujeme příslušníky jedné skupiny nebo kategorie lidí od jiných.“⁶.

Na rozmanitost kultur upozorňuje pojem kulturní relativismus, který potvrzuje výskyt různých kultur, hodnot a odlišný způsob života. V návaznosti na tuto teorii pak přicházejí další poznatky související s psychologickou antropologií, která se snaží objasnit, vliv výchovy x vrozených předpokladů na vývoj kultury a člověka. Na základě těchto poznatků docházíme k tomu, že všichni disponují stejnými psychickými dispozicemi a například „divoši“ nejsou tak odlišní, jak si myslíme. Toto je označováno jako psychická jednota lidstva. A proto je nutné rozdíly v chování připisovat výchově, která se odvíjí od toho, kde žijeme, nikoliv psychickým dispozicím.⁷ Rozmanitost se týká všech kulturních projevů, jako jsou symboly, instituce, vzorce chování, hodnoty, ideály, rituály a mnoho dalších. Jedním z hlavních znaků rozmanitosti, je způsob komunikace, každá kultura si vytváří svůj jazyk, ale také neverbální komunikace se různě liší. Např. u nás v České republice jsme během komunikace s ostatními odtažití a držíme si větší odstup, naopak v arabských zemích jsou lidé mnohem přátelštější a jsou si bližší. V těchto kulturách je také viditelný rozdíl v komunikaci v závislosti na pohlaví, tak, jak je mezi osobami stejného pohlaví běžná velká blízkost, z evropského pohledu až intimnost, tak mezi osobami opačného pohlaví je komunikace velmi omezená, skoro žádná. Také symboly mohou mít napříč kulturami různé významy, např. svastika značí v některých zemích fašismus a jinde jde o symbol štěstí. Do rozmanitosti kultury také spadají různé způsoby léčitelství, využívání energie, ale také jakékoliv formy umění.⁸ Největší kulturní rozdíly můžeme vidět u zvyků a tradic nebo rituálů s tím spojených. To lze pozorovat např. u svateb či pohřbů. Na následujících stránkách se zaměříme především na rozdílnost v oblasti péče o dítě a okrajově také rozdíly ve výchově.

---

⁶ HOFSTEDE, G., *Kultury a organizace*, s. 14

⁷ Srov. V.SOUKUP, *Dějiny antropologie* s. 274

⁸ Srov. MURPHY, R.F., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, s. 35

2 Raná péče o dítě

Každé dítě již od svého početí potřebuje péči, aby o něj bylo postaráno. Potřebuje něhu, lásku, harmonický vztah s lidmi, kteří jsou mu nablízku. Tím nejbližším člověkem je jeho matka. Ta by měla vědět, jak s dítětem manipulovat, jak jej držet, chovat a přenášet. Matky se také učí tomu, jak své dítě správně oblékat a přizpůsobit teplotám doma i venku. Dále se raná péče zabývá také oblastí hygieny. Matka by měla znát zásady správného zacházení s miminkem během koupele, osušení miminka, jakou teplotu by měla mít voda na koupání a také především to, jak zacházet s pokožkou malého dítěte. Správná hygiena totiž chrání a podporuje zdravý růst dítěte a dítě si přivlastňuje správné návyky. V kojeneckém věku, je pro dítě hygiena zábavou, kdy si s ním matka během koupání hraje a mnohdy se koupání účastní celá rodina. Jde tedy také o příležitost k mazlení s matkou, projevy něhy, kdy matka musí s dítětem zacházet velmi opatrně. Jde tak také o kontakt a citovou výchovu. Některé matky v tomto období učí své děti přechodu na nočník, dítě se učí chodit a mluvit. Mimo jiné se raná péče o dítě zabývá také jeho spánkem, tím, kde by mělo dítě spát, pokud spí ve své postýlce, tak jak by měla být vybavena, jaká je ideální poloha pro spánek a jak dítě na spánek připravit a uspat jej. Mimo jiné se raná péče zabývá pláčem miminka a jeho uklidňování. A především tím, jak dítě kojit a případně tím, jak kojení nahradit.⁹

Toto období v životě dítěte, má velký vliv na jeho budoucí život. Dítě v tomto období prochází mnohými změnami v oblasti vývoje, jak psychického, tak fyzického. Touto problematikou se zabývají především obory vývojová psychologie dítěte a pediatrie.

Pediatrie je lékařský obor, který se soustředí především na zdravotní stav dítěte, péči o jeho zdraví a jeho prevenci. *„Zahrnuje vývojové období lidského organismu od narození až do devatenácti let života. Pediatrie se zabývá prevencí, diagnostikou, léčením, rehabilitací, psychologickou a výchovnou péčí, prostředím, ve kterém dítě a dospívající žije a sociálně právní ochrannou normou dítěte. Současně studuje vlivy, které vývoj pozitivně ovlivňují, nebo naopak tento vývoj narušují.“*¹⁰

S pediatrií velmi úzce souvisí vývojová psychologie, která se soustředí především na mentální vývoj dítěte a jednotlivá stádia tohoto vývoje. *„Vývojová psychologie zkoumá vývoj lidské psychiky a chování v průběhu individuálního života,*

---

⁹ Srov. FRÜHAUF, P., *Péče o dítě*, s. 176 - 194

¹⁰ SEDLÁŘOVÁ, P. a kol., *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*, s. 13

*zabývá se psychickými změnami lidského jedince od narození přes jednotlivá vývojová stadia, dětství, mládí, dospělosti až do stáří.*¹¹ Období raného života dítěte, je pak rozděleno na čtyři vývojová stadia. Od narození je dítě v prenatálním vývoji, následuje novorozenecké období přibližně do šesti týdnů věku, poté kojenecké, ve kterém se nachází dítě do jednoho roku, a nakonec batolecí období, které trvá do tří let a prolíná se do předškolního věku, tedy až do 6 let věku dítěte.¹²

Na základě podrobnějších poznatků z pediatrie a vývojové psychologie se odvíjí veškerá péče o dítě. Ve vyspělých státech je matka o správné péči poučena již v porodnici, a ještě v době mateřství má neomezené možnosti k čerpání informací z literatury.¹³ A také má možnost navštěvovat předporodní kurzy. Lovci a sběrači nemají potřebu se péči o dítě, jakkoliv učit. O své děti se starají na základě svých instinktů a pudů, případně si jdou pro radu za zkušenější ženou a veškerou péči provádějí s naprostou přirozeností, my si ani nemusíme všimnout toho, že vlastně vychovávají a pečují o děti.¹⁴ Touto problematikou se více zabývá Entopediatrie, kterou se budeme podrobněji zabývat v následující kapitole.

---

¹¹ GILLERNOVÁ, I. a kol., *Slovník základních pojmů z psychologie*, s. 52

¹² Srov. VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie*, s. 10 – 23

¹³ Srov. ŠVEJCAR J., *Péče o dítě*, s. 176

¹⁴ Srov. SMALLOVÁ, M. F., *Naše děti, naše světy*, s. 15

3 Jak antropologie zkoumá ranou péči

Jak je ovlivňována péče o dítě kulturou, studuje velmi mladý obor Etnopediatrie a psychologickými aspekty, které tuto péči v rámci rozdílnosti kultur také ovlivňují se zabývá Interkulturní psychologie (Cross-cultural psychology).

3.1 Etnopediatrie

Tím, jak ovlivňuje kultura péči o dítě, se zabývá velmi mladý obor zvaný etnopediatrie. Předpona ETNO značí návrat ke kořenům, nejen v oblasti péče o dítě, ale známe také pojmy jako etnomoda, etnomedicína, etnozologie či etnomuzika. Všechna tato odvětví jsou založena právě na základě toho, že se odvíjí od původní mody či hudby, většinou domorodých kultur. A na stejném principu funguje také obor etnopediatrie, kde předpona „etno“ symbolizuje kulturu a pediatrie péči o dětské zdraví.

„Etnopediatrie se snaží pochopit, co nás nutí vychovávat děti tak, jak je vychováváme, a na základě toho se snaží odhalit, co je pro naše děti nejlepší“¹⁵ Jde o kombinaci více oborů a to, psychologie, psychiatrie a pediatrie. Etnopediatrie se tedy zabývá tím, jak se kulturní rozdíly odrážejí v životě a ve zdraví dítěte a snaží se realističtěji a celostně pohlížet na rodičovskou péči o dítě.¹⁶

Etnopediatrie vznikla na základě myšlenek ruského psychologa Lva Semjonoviče Vygotskijeho, o tom, že vývoj dítěte není univerzální, ale že se odvíjí právě od toho, v jaké společnosti se dítě narodí a kde vyrůstá. Těmito myšlenkami se začali zabývat právě etnopediatři a soustředili se na to, jak kultura ovlivňuje vývoj dítěte a jakými způsoby různé kultury o své děti pečují, jaké jim předávají hodnoty, jaké jsou jejich priority v oblasti péče o dítě.¹⁷ *„Etnopediatři se nyní pokoušejí porozumět tomu, jak kulturou formovaní rodiče vzorce péče uplatňují v praxi a jak tyto vzorce ovlivňují růst, zdraví a štěstí dětí. Snaží se zjistit, zda existuje možný nesoulad mezi kulturními styly rodičů a biologií kojence, aby rodičům pomohli biologický a psychologický stav seřadit.“*

¹⁸. Jednoduše řečeno, je etnopediatrie „pediatrie s přidanou hodnotou“.

---

¹⁵ SMALLOVÁ, M. F., *Naše děti, naše světy*, s. 29

¹⁶ Srov. SMALLOVÁ, M. F., *Naše děti, naše světy*, s. 86

¹⁷ Tamtéž, s. 91

¹⁸ SMALLOVÁ, M. F., *Naše děti, naše světy*, s. 86

3.2 Antropologicko – psychologické zkoumání rané péče

Mnozí významní psychologové uvádějí, že kulturní prostředí má značný vliv na individuální rozvoj jedince. Každé prostředí poskytuje různé stimuly a přináší různé zkušenosti. Tvrzení psychologa Leva Vygotskijeho říká, že na psychický vývoj jedince má mnohem větší vliv společnost než individuální dispozice.¹⁹ Také v rámci antropologických výzkumů zaměřených na osobnost a kulturu, se mnozí antropologové a psychologové zabývali ranými dětskými zážitky a tím, jaký mají vliv na formování osobnosti dospělého člověka.²⁰ Kulturní antropologové, pak ve svých teoriích a výzkumech tvrdí, že na osobnost člověka má vliv právě rozmanitost a bohatost kultur a lidské chování je tomuto důkazem.²¹ Podrobněji se touto problematikou zabývala americká antropoložka Margaret Meadová, která své výzkumy prováděla v oblasti souostroví Samoa. Soustředila se na dospívání dívek, a to, jak jej ovlivňuje sociokulturní prostředí a výchova. Své výzkumy provedla také v Nové Guineji, kde se zabývala socializací dětí a tomu, jak ji kultura ovlivňuje.²²

Tím, jaké psychické aspekty mají vliv na péči o děti a jejich výchovu v rámci antropologie a psychologie, se zabývá Interkulturní psychologie. Lépe řečeno, by se dalo říct, že jde o „psychologii napříč kulturami“ což vychází z jejího anglického názvu „Cross-cultural psychology“, který je u nás oficiálně přeložen právě jako Interkulturní psychologie.²³ Interkulturní psychologie má mnoho definic, ráda bych zde alespoň dvě z nich zmínila. Bohumil Geist v psychologickém slovníku definuje psychologii napříč kulturami takto: „*Transkulturní (Cross-cultural)psychologie, nacházející se na pomezí mezi psychologii a etnologií, kulturní a sociální psychologii, je považována za obor psychologie zkoumající podobnosti a rozdíly v psychologickém fungování různých kultur a etnických skupiny*“²⁴, Trochu jinak jej definují ve svém Psychologickém slovníku Hartl a Hartlová: „*Psychologie kulturní, srovnává specifický vliv různých kultur na chování a prožívání člověka, výzkumy tohoto zaměření, se v současnosti značně rozvíjejí v souvislosti s globalizací, nutností soužití různých kultur.*“²⁵

Předmětem zkoumání interkulturní psychologie jsou tedy především odlišnosti

---

¹⁹ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 22

²⁰ Srov. V.SOUKUP, *Dějiny antropologie* s. 386

²¹ Tamtéž s. 387

²² Tamtéž s. 389

²³ Srov. PRŮCHA J., *Interkulturní psychologie* s. 9

²⁴ GEIST B., *Psychologický slovník*, s. 223

²⁵ HARTL P., HARTLOVÁ H., *Psychologický slovník*, s. 481

v psychickém vývoji jedince na základě toho, na jakém místě vyrůstají a jej dané místo ovlivňuje.²⁶ „*Jak lidé vytvářejí kultury a jak kultury ovlivňují lidi, je předmětem zkoumání interkulturní psychologie*“²⁷ Již víme že kultura se skládá z více částí, kterými jsou např. jazyk, náboženství, morálky, potřeby, hodnoty, právo, umění aj. a všechny tyto součásti kultury mají vliv na to, jakým způsobem je ovlivněna péče o jedince a jakým způsobem je celkově ovlivněn jeho život a osobnost. Jde tedy o komparativní, tedy srovnávací a kritickou vědu, která se zabývá tím, jaký má kultura a místo kde žijeme na vývoj jedince.

---

²⁶ Srov. ČENĚK J., *Interkulturní psychologie*, s. 11

²⁷ PRŮCHA J., *Interkulturní psychologie*

4 Vývoj a potřeby dítěte

Obsahem této kapitoly bude shrnutí a stručný popis vývojových fází dítěte od narození až do předškolního věku a jeho základních potřeb.

4.1 Vývoj dítěte

V této kapitole, bych ráda stručně shrnula tři vývojové fáze dítěte. První fází je prenatální období. To začíná oplodněním vajíčka a končí porodem. V tomto období se utváří všechny budoucí předpoklady, pro samostatný život plodu.²⁸ Začíná se zde budovat vztah matky a dítěte, od kterého se dále odvíjí veškeré budoucí citové vazby. Matka v tomto období přebírá zodpovědnost za fyzické i duševní zdraví dítěte.²⁹ Ve vyspělých státech je velmi nápomocná technika, díky které můžeme plod pozorovat a provádět různá vyšetření, a to nejen fyzická, ale pozorovat můžeme také psychické změny.³⁰

Následuje novorozenecké období. „*Novorozenecké období trvá přibližně jeden měsíc. Je to doba adaptace, během níž se dítě přizpůsobuje podmínkám nového prostředí, které jsou odlišné od podmínek intrauterinního života*“³¹ Miminko v tomto období váží přibližně 3 až 4 kilogramy a měří 48 až 52 centimetrů. Po porodu pokračuje vývoj některých orgánů, jako jsou játra, ledviny, nadledvinky a především se dále rozvíjí centrální nervová soustava. Dítě je vybaveno reflexy, které mu pomáhají přežít a usnadnit adaptaci. Také se v tomto období začíná vyvíjet motorika, dítě rozeznává hlasy a rozvíjí se mu také čich a chuť. Mimo jiné se zde vytvářejí základy pro emoční a sociální vývoj. Miminko většinu času tráví spánkem, jeho potřeba je přibližně 20 – 22 hodin, s tímto je spojena potřeba sání, která vede k přijímání potravy. To by mělo být v rovnováze se spánkem, aby byl vývoj dítěte bezproblémový.^{32, 33}

Následuje kojenecké období, v prvním roce života, také dochází ke značným fyzickým změnám, váha dítě vzroste asi trojnásobně a tělo se prodlouží asi o 20 cm. Dítě dokáže uchopit předměty a začíná se přetáčet na bok, lézt a učí se stát.³⁴ Jde o

---

²⁸ Srov. VÁGNEROVÁ M., *Vývojová psychologie*, s., 15

²⁹ ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ J., *Přehled vývojové psychologie*, s. 35

³⁰ ŠULOVA L., *Raný psychický vývoj dítěte*, s. 13

³¹ VÁGNEROVÁ M., *Vývojová psychologie*, s., 23

³² Srov. ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ J., *Přehled vývojové psychologie*, s. 49

³³ VÁGNEROVÁ M., *Vývojová psychologie*, s. 23

³⁴ Srov. ŠULOVA L., *Raný psychický vývoj dítěte*, s. 44

nejintenzivnější vývojové stádium.³⁵ Dítě je zcela odkázáno na péči druhých, především matky. Nejčastěji matka pozná, co dítě potřebuje a čím si prochází, co prožívá. Ona je tou osobou, která dítě utěšuje, sklání se a promlouvá k němu. Prohlubuje se tak symbióza mezi matkou a dítětem.³⁶ Na základě toho se vytváří určitá vazba mezi matkou a dítětem. Které se odvíjí od toho, zdali matka na podněty dítěte reaguje či nereaguje a jakým způsobem.³⁷ Pokud matka nereaguje na potřeby dítěte, je pak toto dítě nepřátelské, nespolečenské a vyžaduje pozornost. Dále se vyvíjí jemná i hrubá motorika. Začíná také zrakem uchopovat předměty, pak začíná pohybovat rukama a ovládat je až nakonec zvládne i úchop předmětu rukou. Dítě začíná zvedat hlavičku, sedí v předklonu a převrací se z břicha na záda a začíná se připravovat na lezení, a dokonce se začíná i stavět a již se samo posadí a sedí bez opory. Na hranici kojeneckého a batolecího období začíná chodit.³⁸

Batolecí období, trvá od jednoho roku, do tří let. Dítě stále potřebuje péči matky a její pozornost, ale začíná si uvědomovat svou individualitu. V tomto období si dítě také začíná osvojovat řeč. V tom je mu opět nápomocna matka, která si s ním povídá, odpovídá na otázky a ptá se, čte mu a díky tomu se neustále sblíží. Dítě je také velmi zvědavé, a i v tom jej matka podporuje.³⁹ V tomto období také dítě dále roste a narůstá i jeho hmotnost. Dítě se učí chodit, jezdí na tříkolce, poskakuje a zvládá i jízdu na kole. Ani jemná motorika nezaostává, dítě pracuje s drobnými předměty, například s korálky.⁴⁰

Následuje předškolní období, trvající od třetího po šestý rok života. V tomto období je důležitá komunikace mezi rodiči a dítětem, rozvíjí se totiž jazykové dovednosti a pokud nejsou dostatečně podporovány, má dítě v pozdější věku problémy se čtením a porozuměním.⁴¹ Zdokonaluje se koordinace pohybů. Dítě se učí také sebeobsluhy, obléká se, provádí hygienu, uklízí a učí se zavázat tkaničky. Rozvíjí se také kresba a dítě kreslí tzv. hlavonožce a učí se postavu člověka s jejími detaily.⁴² Dítě pro svůj zdravý vývoj potřebuje, aby byly uspokojeny jeho základní potřeby. Správný vývoj se odvíjí od toho, zdali jsou mu podsunuty vhodné a přiměřené podněty a je mu poskytnuta ta správná a potřebná péče.

---

³⁵ Srov. ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ J., *Přehled vývojové psychologie*, s. 55

³⁶ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 97

³⁷ Srov. BOWLBY, J., *Vazba*, s. 208

³⁸ Srov. ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ J., *Přehled vývojové psychologie*, s. 59,60

³⁹ Srov. ŠULOVÁ L., *Raný psychický vývoj dítěte*, s. 59

⁴⁰ Tamtéž, s. 58

⁴¹ Tamtéž, s. 70

⁴² Tamtéž, s. 67

4.2 Potřeby dítěte

Všichni mají potřeby stejné, bez ohledu na pohlaví, věk či rasu. Díky naplňování těchto potřeb jsme v tělesné, psychické i sociální pohodě.⁴³ Dlouhodobé nenaplňování potřeb v průběhu dětství vede k narušení zdravého vývoje člověka.⁴⁴ Potřeby dítěte jsou závislé na jeho věku, pohlaví, zdravotním stavu a prostředí, ze kterého dítě pochází. Tyto potřeby se poté dělí na sociální, psychické a vývojové. Všechny tyto potřeby jsou vzájemně propojeny a také se vzájemně ovlivňují.

Biologické potřeby nazýváme, také jako primární potřeby, z toho je jasné, že jde o nejdůležitější potřeby, patří mezi ně přijímání potravy a tekutin, dýchání a vylučování, přiměřená teplota, pohyb a spánek s odpočinkem. Pokud by tyto potřeby nebyly naplněny, dítě není schopné života.⁴⁵

S tím jsou také spojeny sociální potřeby. Mezi ty patří potřeba místa, sociální potřebu limitů, sociální potřebu bezpečí, sociální potřebu podnětů, péče a výživy a sociální potřebu opory a podpory. Pokud nejsou tyto potřeby naplněny, stává se toto poté příčinou psychopatologických jevů.⁴⁶ Také pro to, aby dítě vůbec přežilo, potřebuje někoho, kdo mu poskytne pomoc a ochranu.⁴⁷

Se sociálními potřebami úzce souvisí psychické potřeby. Díky jejichž naplňování se jedinec rozvíjí v oblasti intelektu, vůle, citů, a chování. Od čehož se odvíjí vztah k ostatním lidem a jejich chápání. Do psychických potřeb dítěte řadíme: potřebu podnětů, potřebu smysluplnosti světa, tato potřeba je naplňována díky poznávání světa, při kterém by měly být veškeré informace podávány v logickém uspořádání. Další je potřeba jistoty, tu dítě získává díky vztahům s dospělými, kteří reagují na jeho potřeby a přání. Důležitá je také potřeba uvědomění si vlastní identity, ta se projevuje ve věku dvou až tří let. Dítě si začíná vytvářet představu o sobě samém na základě toho, jak jej hodnotí ostatní. Na posledním místě je potřeba otevřené budoucnosti, která obsahuje životní perspektivy. Tím jsou děti motivovány k aktivitě. Bohužel také existuje vidina zavřené budoucnosti, které způsobuje beznaděj a zoufalství. Tato potřeba se nejvíce rozvíjí v mladším dospívání, vrcholu dosahuje v době vrcholu reprodukce, ve stáří se opět zkracuje. Pokud nejsou tyto

---

⁴³ Srov. KOPŘIVA, P. *Respektovat a být respektován*, s. 188

⁴⁴ Tamtéž, s. 189

⁴⁵ Tamtéž s. 190

⁴⁶ Srov. USM 1.LF., *Potřeby a práva dítěte* [online]

⁴⁷ Srov. MATĚJČEK Z., *Co děti nejvíc potřebují*, s. 9

potřeby naplňovány, dochází k psychické deprivaci.⁴⁸

Dalšími potřebami, které by měly být naplněny jsou vývojové potřeby. Ty jsou spojeny s motivací, která vede jedince k vyhledávání a poznávání nových skutečností, poznatků a činností.⁴⁹ Pokud je chování dítěte v pořádku, znamená to, že jsou jeho potřeby naplněny. Naopak, pokud je dítě neklidné nebo zlobí, pravděpodobně nejsou jeho potřeby naplněny. Například pokud je dítě unavené, není naplněna některá z jeho biologických potřeb.⁵⁰

---

⁴⁸ Srov. USM 1.LF., *Potřeby a práva dítěte* [online]

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Srov. KOPŘIVA P., *Respektovat a být respektován*, s. 189

5 Aspekty ovlivňující péči o dítě a jeho výchovu

V této práci se budeme podrobněji především věnovat tomu, jak péči o dítě ovlivňuje kultura, ve které dítě vyrůstá, kde se narodí, ale to není jediný faktor, který dítě ovlivňuje, vliv na výchovu dítěte a jeho péči má velmi mnoho aspektů, které si shrneme v této kapitole. Jednoznačně největší vliv na dítě, jeho výchovu a rozvoj má jeho rodina. To, jak členové rodiny společně komunikují, jak se chovají, zdali se hádají, smějí se nebo ne. Zdali se nebojí projevit své city, nejen vůči dětem, ale i k partnerovi. Kolik času dítě v rodině tráví, zda navštěvuje od útlého věku jesle a mateřskou školu.⁵¹

Jedním z nejdůležitějších faktorů je to, jak se sami rodiče ke svým dětem chovají, jaký k nim mají postoj, zda vůbec chtěli nebo nechtěli děti nebo jak se k nim chovali jejich vlastní rodiče. Někteří se chovají stejně, jiní se chtějí vyvarovat různým chybám ve výchově, kterých se dopustili rodiče na nich. Je tedy logické, že když se budoucí rodiče stávají vychovateli, čerpají ze svého vlastního dětství.⁵² Tyto zkušenosti ovlivňují výchovu jak, kladně, tak záporně. Pro dobrý vývoj dítěte a správnou péči o něj, je samozřejmě lepší kladný postoj k rodičovství.⁵³ Tento postoj buduje hluboký vztah mezi rodiči a dětmi. A nejen to, díky tomu, mají děti také velmi dobrý vztah i s jinými lidmi a nemají problém začlenit se do společnosti.⁵⁴ Bohužel ne vždy, mají rodiče ke svým dětem pozitivní vztah, ale také negativní. Tento vztah k dítěti je většinou způsoben tím, že je dítě nechtěné, život ve špatných sociálních podmínkách nebo je pro ně dítě důvod k rozvodu.⁵⁵ Tento negativní postoj ztěžuje formování a socializaci osobnosti dítěte. Tyto děti mají mnohdy různé poruchy osobnosti, problémy s učením nebo nižší odolnost vůči chorobám. Také ale mají problémy s chováním, jsou výbušné, zlostné a může dojít až k delikvenci. Mnohdy jsou tyto děti součástí antisociálních part.⁵⁶

Nejen vztah a přístup rodičů ovlivňuje péči a výchovu o dítě, ale celá jeho rodina. Jak je rodina veliká, zdali je dítě jedináček nebo má sourozence a kolik. Zdali má dítě otce nebo žije jen s matkou. Pokud v rodině není matka, nastává velký problém a její absence má velmi nebezpečný dopad na výchovu dítěte, a především na péči o něj. Matka

---

⁵¹ Srov. ŘÍČAN P., *S dětmi chytře a moudře*, s. 11

⁵² Srov. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém nebo po zlém? O výchovných odměnách a trestech.*, s. 41

⁵³ Srov. ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*, s. 96

⁵⁴ Srov. ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*, s. 279

⁵⁵ Tamtéž, s. 278

⁵⁶ Srov. ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*, s. 279

by měla být tou osobou, která uspokojuje potřeby dítěte a ošetřuje je jej. Matka by měla být základem vztahu k člověku a důvěry v okolní svět. Ona je tím, kdo vytváří domov.⁵⁷ Lhostejná ale není ani funkce otce. I jeho absence či disfunkce má na dítě velký vliv. Funkce otce se velmi posunula. Otec dnes už není jen hlava rodiny, která zajišťuje finance, střechu nad hlavou a ochranu rodiny, ale hraje významnou roli v citových vazbách. Otec už není jen autoritou, ale mnohdy zastává i funkci matky.⁵⁸

Ve školním věku dítěte, hraje otec důležitou roli v získávání informací a zkušeností. Pro chlapce se stává vzorem. Vyvolává v dítěti pocit sebedůvěry a sebejistoty a je výraznější autoritou. U dívek hraje otec významnou roli v oblasti budoucích vztahů.⁵⁹ Výzkum L. Kmoškové, odhalil, že velmi chlapce ovlivňuje otec – alkoholik. Pokud se v rodině nachází tento problém, odráží se to na inteligenci dítěte, chlapci jsou neurotičtí a mají méně zájmů. Naopak byl zjištěn silnější vztah s matkou, ale slabší vztah s kamarády, a tedy negativní vztah s otcem, což ovlivňuje a ztěžuje sociální vývoj a společenské zařazení.⁶⁰

Další problém nastává, když rodina vyrůstá úplně bez otce, v tomto případě dítěti velmi chybí mužský vzor. Tyto děti trpí nedostatkem autority a kázně. Otec je pro děti také zdrojem informací o světě, technice nebo práci, má také vliv na budoucí výběr povolání. Absence otce také ovlivňuje čas matky na dítě. Ta totiž většinou musí obstarat veškerou péči o rodinu sama. Jak výchovu, tak také sociální zabezpečení. Bývá tak více zaměstnána a nezbývá jí tak mnoho času pro rodinu a dítě je odkázáno samo na sebe. Snadno tak má sklony k sociálně-patologickým jevům.⁶¹ Rodinu ale netvoří jen matka a otec, ale většinou také další děti. Pokud má jedinec více sourozenců, jde o sourozeneckou výhodu, kdy se děti vzájemně ovlivňují a vychovávají. Také si vyzkouší mnoho sociálních situací a trénují tak na různé způsoby chování. Vliv má také prostředí, v jaké se děti narodily. Naučí se tak přizpůsobivosti druhému, vzájemně se snášet, dělit se a také prohrávat, bojovat proti sobě, ale také proti společným nepřátelům, ctít se a podporovat se a také se za ním schovat. Naučí se udržet si svoji pozici a dokáže se samo uhájit. Z těchto zkušeností pak tyto děti vychází celý život.⁶²

Vzájemně se ovlivňují také mladší a straší sourozenci. Starší zaujímá roli vychovatele, je

---

⁵⁷ Srov. LANGMEIER, F., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*, s. 141

⁵⁸ Srov. LOVASOVÁ, V. *Subjektivní symbolická vizualizace psychologie rodiny*, s. 56,57

⁵⁹ Tamtéž, s. 59,60

⁶⁰ Srov. LANGMEIER, F., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*, s. 153

⁶¹ Tamtéž, s. 144

⁶² Srov. LOVASOVÁ, V. *Subjektivní symbolická vizualizace psychologie rodiny*, s.67

vzorem pro mladšího a také jeho ochráncem. V dospělosti se u něj pak objevuje schopnost zodpovědné starosti o druhé a má tendence ostatní napomínat a usměrňovat. Naopak mladší sourozenec se umí podřizovat druhým, umí prohrávat a je smířený s tím, že je tím slabším.⁶³

Roli hraje také to, jestli jde o vztah bratrů a sester, pouze sester nebo bratrský vztah. Pokud vyrůstá chlapec s dívkou, odrazuje se to na jeho budoucích vztazích k ženám, zpravidla bývá tento chlapec v milostných vztazích mnohem pozornější. Existuje ale také názor, že když chlapec vyrůstá jako chlapec mezi dívkami, tak může mít více agresivních projevů, kterými se chce vymezit jako muž nebo naopak působí zženštile. Stejně tak na tom bude dívka, která vyrůstá s bratry. Buďto bude potlačovat svou ženskost, aby se vyrovnala bratrům nebo bude působit až příliš jemně a výrazně žensky.⁶⁴

Obecně má na zdravý vývoj dítěte vliv možnost společné hry, vzájemná soutěživost, dělení se o hračky, sladkosti, ale také o pozornost rodičů a mnoho dalšího.⁶⁵ Problémem může být i velmi početná rodina, ve které žije více sourozenců. Dítěti se pak nemusí dostávat k vývoji potřebná pozornost a péče. Následkem tohoto nedostatku může být záškoláctví, poruchy sociálního chování a také asociální chování.⁶⁶

Další faktor, který je dle mého názoru také velmi důležitý, a to je zaměstnanost rodičů, zdali pracují oba rodiče, jen jeden z rodičů, nebo ani jeden z nich. Na ranou péči má vliv především to, zdali je zaměstnána matka dítěte a od jakého věku dítěte. Jakmile je matka zaměstnána, jak prací či společenským životem, značně to ovlivňuje péči o dítě. Matka nemá čas se dítěti věnovat a poskytnout mu potřebnou péči. V tu chvíli matku nahrazuje chůva nebo babička, starší sourozenec či teta nebo sousedka. Tomuto dítěti chybí kontakt s matkou a její péče a kvalita jejich vztahu je značně narušena. A právě to dítě ovlivňuje. Takto zanedbané děti mají v životě problém s chováním a vzděláním.⁶⁷ V dnešní době sice nejsou matky z práce tolik fyzicky udřené, ale stále mohou být vyčerpané psychicky, a právě to má velký vliv na to, jak matka komunikuje s dítětem a jakým způsobem se mu věnuje a reaguje na jeho potřeby. Pokud je člověk, jakkoliv vyčerpaný, víme z vlastní zkušenosti, že takový člověk je většinou protivný, nepříjemný a chce mít svůj klid. Jenže dítě si uvědomuje, že je jeho matka již doma a vyžaduje její pozornost. Na žádosti jedince většinou vyčerpaná matka reaguje podrážděně.

---

⁶³ Srov. ŘÍČAN, P. *S dětmi chytře a moudře. Psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*, s. 71

⁶⁴ Srov. LOVASOVÁ, V. *Subjektivní symbolická vizualizace psychologie rodiny*, s. 71

⁶⁵ Srov. LANGMEIER, F., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*, s. 145

⁶⁶ Tamtéž, s. 150

⁶⁷ Tamtéž, s. 158,159

Mezi tyto faktory, které mají vliv na výchovu a péči o dítě, patří také vzdělání rodičů, kdy děti, jejichž rodiče jsou absolventy střední nebo vysoké školy, mají vyšší tendence se vzdělávat a mít dobré výsledky. Ale až do jisté míry, jelikož vysokoškolsky vzdělaní rodiče, mohou na své děti klást i přehnaně vysoké nároky. Mnohdy se tomuto dítě vzpírá a vytvoří si ke vzdělávání negativní postoj a odmítá jej. Podobně jsou na tom děti rodičů pouze se základním vzděláním, nemají zájem, jak o vzdělání, tak o cokoliv, čím by mohli přispět ke svému rozvoji, stejně tak jako jejich rodiče. Jelikož na tyto děti nebyly kladeny jakékoliv nároky a rodiče jim nedali možnost se plně rozvíjet. Ani oni sami nebyly totiž dobrým příkladem, tak jako rodiče, kteří jsou sečtělí a zajímají se o dění kolem sebe.

68

Dalším důležitým prvkem ovlivňující péči a výchovu dítěte, je komunikace. Tahraje důležitou roli v naplňování potřeb dítěte. Je základem pro rychlé a přesné sdělování informací. Mnoho sporů, bolesti a zklamání vzniklo v rodině, právě kvůli nedostatečné komunikaci. Lidé si nerozumí a neumí společně komunikovat, což vede až k tomu, že lidé spolu nechtějí a ani se neumí na čemkoliv domluvit. Ve výchově, je podstatné především to, co dětem říkáme, jak jim to říkáme, co jim tím naznačujeme a především to, jestli i my rozumíme tomu, co děti říkají a svým jednáním naznačují. Rodič by měl dát dítěti najevo, že dítěti naslouchá a je ochoten vzít v úvahu jeho názor a vyhoví jeho potřebám.⁶⁹

Z antropologického hlediska mají na výchovu vliv také to, v jaké kulturní skupině dítě vyrůstá, jelikož každá tato skupina má totiž své vzorce chování a jednání, žebříček hodnot a způsob výchovy či morálku. Tyto aspekty nejsou ale jen vlastností etnických skupin, ras a národů, ale mají především značný vliv na výchovu dítěte a jsou úzce spjaty s péčí o jedince, protože i ta se odvíjí od smýšlení jednotlivých kultur a neexistuje jednotná norma určující správnost péče o dítě a její pravidla.

Jak již bylo zmíněno, tak jedním z aspektů ovlivňující péči o dítě a jeho výchovu, jsou hodnoty. Hodnoty mají své místo v každé skupině a projevují se nejen v chování jedince, ale v celé rodině. Značně tak mají vliv na výchovu dítěte. Jednání a konání jedince se formuje v závislosti na tom, jaké hodnoty mu byly předány. Každá rodina má svůj hodnotový systém, do kterého se jedinec narodí a ve kterém následně vyrůstá.⁷⁰ Hodnoty světové populace byly studovány přibližně v 80 zemích, a jejich studie proběhla ve dvou fázích a to jako „Studie světových hodnot“ a „Studie Evropských

---

⁶⁸ Srov. ČÁP, J. *Psychologie výuky a vyučování*, s.266

⁶⁹ Srov. ŘÍČAN, P. *S dětmi chytře a moudře. Psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*, s. 49, 50

⁷⁰ Srov. LACA, S. *Výchova – rodina – hodnoty*, s. 139, 140

hodnot“. Výzkum se týkal konkrétně hodnot v oblasti rodinné výchovy, náboženství a práce. Tímto se zabýval nizozemský sociolog a psycholog Geert Hofstede, který provedl velmi rozsáhlý výzkum.⁷¹ S hodnotami velmi úzce souvisí morálka, která je také důležitým prvkem v odlišnosti chování různých kultur. Ta hraje velkou roli ve výchově a ovlivňuje ranou péči. S morálním systémem se jedinec seznamuje již od raného dětství. Záleží proto na postojích rodičů, k jakým morálním hodnotám bude jejich výchova směřovat. Každá kulturní skupina si vytváří svůj vlastní morální systém, který se odvíjí od toho, jak si skupina představuje správné jednání.

Dalším prvkem, který ovlivňuje výchovu a péči o dítě je to, v jak velké rodině či skupině lidí dítě vyrůstá, zdali funguje pouze v rámci nejužší rodiny či žije ve větší skupině. Tedy, jestli je smýšlení skupiny individualistické nebo kolektivistické. Geert Hofstede definuje tyto dva směry takto:

„Individualismus přísluší společnostem, v nichž jsou svazky mezi jedinci volné: předpokládá se, že se každý stará sám o sebe a svou nejbližší rodinu. Kolektivismus jako jeho opak přináleží ke společnostem, ve kterých jsou lidé od narození po celý život integrováni do silných soudržných skupin, které je v průběhu jejich životů chrání za jejich věrnost“⁷² Podle studie Hofstedeho je nejvyšší míra individualismu ve státech USA a naopak nejnižší v Guatemele, zde převládá kolektivismus. Vliv těchto směrů se u dětí projevuje většinou při nástupu do školy, kde individualisté mají problém začlenit se do kolektivu, spolupracovat a diskutovat. Pro tyto děti znamená proces učení postup k tomu, aby získali umístění ve společnosti dalších jedinců a dosáhli úspěchu. A naopak žáci vychováni kolektivisticky, nemají problém vystoupit před větší skupinou a společně pracovat. Jejich vzdělávacím cílem je osvojení nějaké dovednosti, díky které budou užitečnou součástí skupiny.⁷³

Shrnutím této kapitoly, by se dalo závěrem říct, že pro optimální vývoj dítěte, je velmi důležitý harmonický vztah rodičů v manželství, atmosféra lásky a radosti v rodině, pocit zázemí a bezpečí, kritická opora, společenský kontakt, existence sourozenců a také dostatečná vzdělanost, estetická, kulturní a morální úroveň rodičů, ekonomické a finanční zabezpečení rodiny, dodržování denního režimu a sociální kontrola dětí a zájem rodičů o ně.⁷⁴

---

⁷¹ Srov. PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, s. 80, 81

⁷² HOFSTEDE G., *Kultury a organizace* s. 40

⁷³ Srov. PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, s. 85,86,87

⁷⁴ Srov. LOVASOVÁ, V. *Subjektivní symbolická vizualizace psychologie rodiny*, s. 42

6 Péče a výchova napříč kulturami

Již víme, že na výchovu a na to, jak rodiče pečují o své děti, má vliv mnoho faktorů. A to nejen již zmíněné aspekty, jako zaměstnání či vzděláním rodičů nebo psychické dispozice a genetika. Značný vliv má to, v jaké sociokulturní či etnické skupině dítě vyrůstá. Způsob života, těchto různých skupin je odlišný. Odlišný v postoji k životu, prioritě rodiny. Každá tato skupina má také své zvyky a tradice. To, jak tedy vypadá výchova a péče o dítě v jiných kulturách, bude obsahem této kapitoly.

6.1 Porod

Péče o dítě začíná vždy porodem. A i porod probíhá v různých částech světa a kulturách jinak. Ve skupinách lovců a sběračů rodí matka většinou sama a bez jakékoliv pomoci. V době očekávaného porodu, se odebere z centra skupiny, tak aby byla o samotě, ale zároveň neodchází moc daleko, jelikož by poté nebyl slyšet pláč dítěte, který signalizuje, že je již dítě na světě a v tu chvíli přichází k matce pomoc, která se postará o odstrižení pupeční šňůry a omytí dítěte. Tímto způsobem probíhá porod u Brazílských indiánů nebo v africkém kmeni Kungů.⁷⁵ Ve Střední Americe v indiánském kmeni Aztéků, je matce nápomocna porodní bába, které s ní žije již pár dní před porodem, pomáhá jí s rituálními koupelemi a zjišťuje polohu plodu a pokud byl plod v nesprávné poloze, zajistila tu správnou, aby mohl proběhnout hladký porod. Aztécké ženy rodí v podřepu, kdy celý průběh sleduje porodní bába, která je v případě komplikací připravena zasáhnout, pokud je žena ohrožena na životě, je aplikována masáž břicha. Jakmile se dítě narodilo, spustila porodní bába vítězný pokřik, který vyznačuje stejnou úctu k rodičce jako k válečníkovi, který zajal nepřitele. Poté byla odříznuta pupeční šňůra a následoval porod placenty, která pak podléhala rituálům. Pokud se narodila dívka, placenta byla pohřbena v domě poblíž ohniště a v případě narození chlapce ji válečník pohřbil na bojišti. Až poté byla matka i dítě vykoupáno.⁷⁶ Obyvatelky Tanzanie se před porodem, přibližně poslední měsíc těhotenství odstěhují ke své matce, kde se i nadále věnují práci v domácnosti. Ženy zde během těhotenství podstupují různé rituály a dodržují dané zvyky. Např. v kmeni Ha se nesmí těhotná žena setkat s někým kdo šilhá, v jiných kmenech má žena zakázáno jíst

---

⁷⁵ Srov. DIAMONT, J. *Svět, který skončil včera*, s. 176

⁷⁶ Srov. PAŘÍZEK A., *Knihy o těhotenství a dítěti*, s. 63

v domě jiných lidí nebo se nesmí dívat na ošklivou osobu. Pokud žena dodrží všechna tato doporučení nemusí se bát těžkého porodu. Ženy zde mnohdy porodí při práci na poli a až po práci přinesou dítě domů. Většinou jim ale s porodem pomáhají porodní báby a ženy rodí doma. Přísně zakázána je zde ale přítomnost muže u porodu. Pokud porodní bába nepřijde včas, tak ženě nemůže pomoci muž, ale jsou přivolány jiné ženy. Muž má za úkol sehnat léky a předmět vhodný k přeríznutí pupeční šňůry. Po porodu zůstává matka s dítětem ve svém obydlí/chýši, a to přibližně šest týdnů. V okamžiku, kdy dítěti odpadne pupeční šňůra, je dítě představeno ostatním členům skupiny a stává se dospělým.⁷⁷

Pomoc ženě při porodu, ale není samozřejmost. Například v kmeni Pirahã, pokud má žena během porodu problém, nechají ji raději zemřít, místo toho, aby ji kdokoliv pomohl. V jiných domorodých kmenech, pokud nastanou při porodu komplikace a žena potřebuje pomoc, má k dispozici jiné ženy, které jsou ji nápomocny.⁷⁸

Naopak u kmene indiánu Guayakí, je porod velmi sledovanou událostí. Na porod zde všichni netrpělivě čekají a jakmile žena začne rodit, tak je obklopena členy kmene. Všichni, kteří se porodu účastní, jsou během něj a bezprostředně po něm, v naprosté tichosti. Tím projevují svou ohleduplnost k matce a uvědomují si svou starost a zodpovědnost za dítě. Od této chvíle jsou jeho ochránci. Dítě se totiž snadno může stát kořistí nočních obyvatel pralesa. Také z tohoto důvodu probíhá porod v naprosté tichosti, aby nikdo neslyšel a nezjistil že přišlo dítě na svět.^{79, 80} Veřejně dříve rodily také achéské ženy, většinou na kraji tábořiště, před zraky ostatních členů skupiny. Bezprostředně po porodu se dítěte ujala určená kmotra „*tapare*“. Ta se o něj stará nejen prvních pár dnů života, ale mají spolu s dítětem velmi zvláštní vztah celý život. Kmotrem zde může být i muž, který přestříhne pupeční šňůru a tím ukazuje svůj výjimečný vztah k dítěti.⁸¹

Bohužel ne vždy byl porod pozitivní událostí. V některých kmenech, po porodu je dítě záměrně usmrceno. K tomuto dochází, pokud se dítě narodí slabé, případně dojde k jeho početí velmi brzy po předchozím porodu, a tak se matka nedokáže postarat o více dětí. Stejně tak tuto péči matka nezvládne v případě, kdy dítě nemá otce. K úmrtí novorozence, ale dochází i kvůli nedostatečné péči při zanedbání jeho základní potřeb, jako je nedostatečná hygiena, nebo jej matka přestane kojit. Toto zanedbání je většinou pácháno u novorozenců ženského pohlaví nebo pochází z dvojčat a je nejčastější příčinou

---

⁷⁷ Srov. PAŘÍZEK A., *Kniha o těhotenství a dítěti*, s. 75, 76

⁷⁸ Srov. DIAMOND, J. *Svět, který skončil včera*, s. 177

⁷⁹ Srov. CLASTRES, P., *Kronika indiánů Guayakí*, s. 11

⁸⁰ Tamtéž, s. 12

⁸¹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 41

smrti dítěte. U kmene Kungů o tomto rozhoduje matka ihned po porodu a kontroluje, zda nemá dítě nějaké vady, pokud ano, je její povinností jej udusit. Ona jediná má právo rozhodnou o tom, zda dítě bude či nebude žít.^{82, 83} Také ve skupině Achéů docházelo k usmrcení dětí, jelikož zde bylo obvyklé, že se děti rodily převážně vlasaté, tak jakmile se narodilo dítě bez vlasů, bylo automaticky špatné a následně bylo pohřbeno. Stejně tak děti narozené koncem pánevním nebo viditelně poškozené.⁸⁴ Pokud dojde k velkým komplikacím během porodu aztécké matky, nejdříve porodní bába zatřese rodičce rukama i nohama, buší jí do zad, masíruje a svolává ženská božstva. Pokud nic z uvedeného nepomáhá, je porodní bába nucena obětovat dítě, aby zachránila alespoň život rodičky. To jí ale musela nejprve rodička schválit, pokud toto neschválila, byla ponechána na pospas. Pokud žena porod nepřezila, byla prohlášena za bojovníka padlého v boji. Pokud žena podala souhlas s obětováním plodu, zasáhla tedy porodní bába, která zavedla do dutiny ruku s nožem a plod rozřezala a po kouskách vyndala ven.⁸⁵

V porodnicích následuje po porodu pediatrické vyšetření, které se zaměřuje na vývoj dítěte. A protože podmínky a postupy v porodnicích na západě i v Africe jsou většinou stejné, tak na základě těchto vyšetření bylo zjištěno, že oproti západním normám, jsou například děti v Ugandě v tomto vývoji napřed, jde o tzv. africkou předčasnost kojení. Tyto děti se také odlišují v hmotnosti po narození. To je způsobeno rozdíly ve výživě matek a také aktivitou matky. Na západě je běžná mateřská dovolená, kdy má nastávající matka čas na odpočinek, oproti africké matce, která mateřskou dovolenou nezná.⁸⁶

6.2 Výživa dítěte a kojení

Ihned po porodu je dítě kojeno. Matčín prs, je většinou první věc, se kterou se dítě seznamuje, a to nejen lidské dítě. Každé mládě má stejný instinkt a bezprostředně po porodu se přisaje k matčinu prsu, a to i v případě, že jej položíme matce na břicho. V tom případě se dítě jakýmkoliv způsobem k prsu dostane a dožaduje se sání. Pokud je ovšem dítě od matky bezprostředně po porodu odděleno, má následně problém s přísátím, a to nejen po porodu, ale problémy s kojením mohou přetrvávat. Nejen to je, ale následek

---

⁸² Srov. DIAMOND, J. *Svět, který skončil včera*, s. 177

⁸³ Tamtéž, s. 178,179

⁸⁴ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 111

⁸⁵ Srov. PAŘÍZEK A., *Knihy o těhotenství a dítěti*, s. 64

⁸⁶ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 23, 24

oddělení dítěte od matky, je tím způsobeno více problémů. Jedním z nich je nedostatečná tvorba vazby mezi matkou a dítětem, jak bylo již zmíněno v kapitole o vývoji dítěte. Jakmile je kontakt s matkou nedostatečný, dítě má problémy se sebejistotou či důvěrou a také může být ovlivněno jeho duševní zdravím.⁸⁷ „*Sáním prsu dítě nejenže přijímá potravu, ale také komunikuje s maminkou.*“⁸⁸ V některých tradičních společnostech lidé věří v nadpřirozenou sílu mateřského mléka. Například v Tunisu lidé národu Khmir mají za to, že pomocí mateřského mléka předává matka dítěti životní sílu a je tím pádem za své mléko zodpovědná. Pokud se pak dítě špatně vyvíjí nebo onemocní, je chyba připisována matce, která nabídla dítěti prs i přesto že byla unavená nebo snědla něco špatného a přenesla to na své dítě.⁸⁹

Neindustriální společnosti považují kojení za zcela normální, a to během dne i noci a vnímají jej jako součást běžného rodinného života.⁹⁰ V tradičních společnostech je doba, po kterou je dítě kojeno, delší než šest měsíců. Do tohoto věku, není pro dítě vhodná jakákoliv jiná potrava. Neexistuje kojenecká výživa nebo kravské mléko, ani jiná vhodná náhražka. Průměrná doba kojení jsou až tři roky. Poté již dítě zvládne strávit pevnou stravou. Například u kmene Kungů ale trvá kojení mnohem déle, platí totiž, že čím déle, tím silnější jedinec z dítěte vyroste a má větší šanci dožít se dospělého věku. Tyto děti většinou nejsou odstaveny do té doby, než je matka znovu těhotná.⁹¹ Pokud by totiž matka měla kojit více dětí, pravděpodobně by to nezvládla a jedno z dětí by trpělo hladem, kvůli nedostatku mateřského mléka. Dlouhodobé kojení u kungských žen, také znamená to, že matka veškerou fyzickou i emoční energii věnuje pouze jednomu dítěti, jde tedy o velmi úzký emoční vztah mezi matkou a dítětem. Dítě tak má silnou emoční jistotu, která se promítá i do jeho dospělého života.⁹² Achéské ženy své děti kojí přibližně do věku dvou let, do začátku dalšího těhotenství. Po odstavení jsou děti krmeny tukem pásovců a hmyzími larvami.⁹³ U indiánu z kmene Guayakí, matka po porodu a oslavách s ním spojených, přivine své dítě k sobě, do šátku, přivázaného kolem prsou, kde vytvoří společnou symbiózu. Takto je dítě s matkou až do doby, než začne chodit. Díky tomuto spojení, může dítě přijímat mléko z prsu, kdykoliv potřebuje. Dítě je trvale nasyceno. Díky

---

⁸⁷ Srov. HOFTHANZLOVÁ, J. *Miminko, kojení, ošetřování, výživa, výchova*, s. 13

⁸⁸ HOFTHANZLOVÁ, J. *Miminko, kojení, ošetřování, výživa, výchova*, s.16

⁸⁹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 210

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ Srov. DIAMOND, J. *Svět, který skončil včera*, s. 179

⁹² Tamtéž, s. 180

⁹³ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 112

této možnosti, se zřídka stává, aby dítě plakalo, či by bylo, jakkoliv podrážděné. Ve chvíli, kdy dítě otevře ústa za účelem pláče, tak ještě dříve než stačí vydat hlásku, je matčino prso nasměrováno k ústům dítěte, které je tímto okamžitě ukojeno.⁹⁴ Děti Sanů jsou též ve spojení s matkou pomocí šátku a k prsu mají neomezený přístup, zpravidla se přisají přibližně každých třináct minut.⁹⁵ Pro gusijské matky má kojení pouze jediný význam, a to ukojení potřeby hladu. Kojení nevnímají jako způsob mazlení či hýčkání. Pouze jím dítě utiší a nakrmí. Neřídí se žádným harmonogramem, ale jakmile je dítě rozrušené, dostane matčin prs a je spokojené. Pokud není nablízku matka, dítě je nakrmeno řídkou ovesnou kaší.⁹⁶ Ani nepálské ženy nekojí své děti, pokaždé kdy si požádají, vzhledem k jejich časově náročné práci, kojí dítě pouze pokud na to mají čas.⁹⁷ V Alorézii se matka svému dítěti věnuje pouze po dobu deseti dnů a poté přebírá péči starší sourozenec, a tak tyto děti dostávají již od šestého dne po narození přežvýkanou potravu.⁹⁸

V tradičních kulturách má dítě přístup k prsu téměř neustále a je kojeno tak jak ono samo chce, naopak v západních kulturách dítě dostává prs na základě harmonogramu, který jeho matka určí.⁹⁹ Ve státech USA není neobvyklé, aby matka nekojila a doba kojení je zde také velmi krátká, přibližně jen čtyři měsíce. Zdali se matka rozhodne kojit či nikoliv, se odvíjí od jejího životního stylu, pokud se nechce vzdát alkoholu a cigaret nebo si nechce zničit svou postavu, rozhodne se raději nekojit. Některé matky dávají přednost práci před dítětem a na kojení nemají čas. Z těchto důvodů se raději pro krmení svého dítěte vyberou lahvičku, je to pro ně totiž mnohem pohodlnější.¹⁰⁰

V zemích s lepší péčí, lze mateřské mléko vyměnit za náhražku. Tato varianta krmení je vhodná pouze za splnění vhodných hygienických podmínek. Pokud totiž nejsou tyto zásady dodržovány, má dítě sklony k vážným zdravotním problémům. Kojenec trpí průjmami a jinými střevními potížemi, ale také může dojít k infekci dýchacích cest. To je všechno způsobeno plísněmi a bacily, které se vyskytují na povrchu lahví a dudlíků. Mohlo by se zdát, že tento problém mají spíše lidé v rozvojových zemích, ale není tomu tak. Tato problematika se objevuje i ve státech USA a západní Evropě, přesto, že hygienické podmínky jsou zde na velmi dobré úrovni. I přesto je krmení z lahvičky v poslední době

---

⁹⁴ Srov. CLASTRES, P., *Kronika indiánů Guayakí*, s.17

⁹⁵ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 194

⁹⁶ Tamtéž, s. 118

⁹⁷ Tamtéž, s. 209

⁹⁸ Srov. ŘÍČAN P., *Cesta životem*, s. 107

⁹⁹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 199

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 210

velmi oblíbené^{101, 102}

Bohužel stejně jako vidáme u nás, tak matky po celém světě mohou mít problémy s kojením nebo se rozhodnou nekojit. Pokud je ta možnost, tak matky používají náhražky nebo děti dokrmují. Mezi nejoblíbenější náhražky mateřského mléka patřilo nejprve mléko kravské díky své dostupnosti a zřídka také mléko kozí, které více připomíná mateřské mléko ženy.¹⁰³ Po vyvinutí kondenzovaného mléka a mléka v prášku začala být populární dětská výživa. Problematika kojení či nekojení, má velmi velký vliv na dítě i matku. Pokud matka kojí podle harmonogramu, v delších časových intervalech dostávají se problémy, protože pokud by dítě pilo častěji, nemělo by tendence více sát a matka by tak netrpěla různými poraněními bradavek či jejich záněty. Ženy lovců a sběračů, které mají své dítě nestále u prsu, se většinou s žádným z těchto problému neseťkají.¹⁰⁴ Průměrná doba kojení napříč kulturami čítá přibližně dva až tři roky.¹⁰⁵

6.3 Kontakt

Bezprostředně po porodu je velmi důležité přivinití dítěte k matce tzv. bonding. Jak jsem již zmínila v části o kojení, je nezbytné, aby se dítě přisálo k matčině prsu a pokud se tak nestane, vzniká tak problém s vazbou. Součástí kontaktu matky a dítěte je její reagování na potřeby. Tento vztah je založen na interakci mezi matkou a dítětem, dítě pláče, matka jej nakrmí. Potřeba je naplněna a dítě si je jisté tím, že matka reaguje a je zde pro něj. Matka by se tak neměla nechat oddělit od dítěte, nejen po porodu, ale mnohem déle, a to až do věku 5-6 let dítěte. Velmi nevhodné je také to, že matky děti již od jednoho roku odkládají do svých pokojů. Děti mohou být poté úzkostné, nemocné nebo se u nich mohou objevit poruchy chování, a to právě po přestěhování do vlastního pokoje. Děti potřebují být „v jednom hnízdě“ společně s matkou, a to především v noci. Věk, ve kterém děti samy opouští toto „hnízdě“ bez dalších následků, je přibližně 12 let.¹⁰⁶ Bonding je tedy nejenom přirozený, ale také nutný. Vzniklé pouto se pak projevuje neustálou interakcí, emočním propojením a také blízkostí.¹⁰⁷ Těsný kontakt je pro dítě velmi důležitý, matka jej může nejen hladit, masírovat, ale podává mu různé podněty, které

---

¹⁰¹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 204

¹⁰² Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 23

¹⁰³ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 212

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 217

¹⁰⁵ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 23

¹⁰⁶ HOFTHANZLOVÁ, J. *Miminko, kojení, ošetřování, výživa, výchova*, s.83

¹⁰⁷ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 45

stimulují jeho hmat či sluch a podporuje tím jeho motorický vývoj. V západních společnostech tomu tak není a motorický vývoj dítěte je tak pomalejší.¹⁰⁸

V tradičních společnostech není obvyklé, aby dítě spalo odděleně a ani přes den není samo, ale je v neustálém kontaktu s matkou nebo s kýmkoliv dalším, který ho téměř celý den nosí. V africké Botswaně, konkrétně v kmeni Sanů, je miminko nedílnou součástí běžného života, je tak v neustálém tělesném kontaktu s rodiči, tedy tělo na tělo. Je skoro bez přestání kojeno a spí s rodiči.¹⁰⁹ Pokud se matka vydává na sběr potravy i tady je dítě s ní. Svazek mezi matkou a dítětem, jde zde posvátný. Ženy nosí speciální oděv, který je zároveň nosítkem. Oděv obsahuje speciální kapsu pro miminko, která je vystlaná trávou. Umístěna je na boku oděvu, aby mělo dítě dobrý přístup k matčině prsu.¹¹⁰ Tento oděv umožňuje matkám mít volné ruce, věnovat se tak jakékoliv činnosti, ale i přesto mít své dítě u sebe.¹¹¹ Miminka zde tedy nejsou nikdy sama, vyrůstají v sociálně hustém prostředí, vždy je kolem nich někdo dospělý nebo skupina jiných dětí. V období, kdy začínají poznávat okolí, tráví čas i bez matky a v období přibližně 18 měsíců většinou děti tráví čas úplně bez matky, a to v domovské vesnici s ostatními dětmi.¹¹² Také matky ze skupiny Achéů nosí své novorozené potomky v šátku a děti tráví přibližně 93% času dne a 100% času noci přivínuto k matce, dokonce i batolata tráví s matkou přibližně 40% denního času s matkou, buďto na jejím klíně nebo v bezprostřední blízkosti u ní a až do tří let věku se od ní více nevzdaluje.¹¹³ I ženy kungů své děti často nosí, pokud má žena pak více dětí, poznáte to na ní, je velmi hubená a také udřená, právě z neustálého nošení, které ji vyčerpává.¹¹⁴ Na Okinawě mají matky ke svým dětem velmi pečlivý přístup, i ony nosí své děti neustále na svých zádech, ať už jdou do práce nebo kamkoliv jinam. Díky tomu jim kdykoliv může nabídnout svůj prs a je mu vždy nablízku.¹¹⁵ Také Gusijové své děti neustále nosí u sebe a nespustí jej z očí, a to především aby je ochránili před hrozcím nebezpečím, jelikož jejich hlavním cílem je to, aby dítě přežilo. Pouze polovina dětí se zde dožije dospělosti. Podle Gusijů, děti podléhají „oku zla“ a čarodějnictví, a proto potřebují být neustále v bezpečí u matky.¹¹⁶ Matky se o děti starají, nakrmí je, umyjí a naplní

---

¹⁰⁸ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 25

¹⁰⁹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 67

¹¹⁰ Tamtéž, s. 107

¹¹¹ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 22

¹¹² Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 107

¹¹³ Tamtéž, s. 112

¹¹⁴ Srov. SHOSTAK, M., *Nisa, dcera Kungů*, s. 148

¹¹⁵ Srov. ŘÍČAN P., *Cesta životem*, s. 107

¹¹⁶ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 117

základní potřeby, které dítě k přežití potřebuje. Nepředávají mu ale mateřskou lásku, nepomazlí se a mluvení s dítětem považuje za ztrátu času, jediným cílem je pouze to, aby dítě přežilo. Děti také nikdo nic neučí, nejsou středem pozornosti a jsou vnímány jako podřadné bytosti. Jejich úkolem je pouze pozorovat ostatní a napodobovat je, proto se účastní veškerého rodinného života. Pokud dítě zlobí, jsou mu vyprávěny strašidelné historky nebo jsou potrestáni pohlavkem či rákoskou. To je podle Gusijů jediná cesta k tomu, mít hodné a poslušné dítě, protože naopak pochvala vede k sobeckému a neposlušnému dítěti.¹¹⁷

V industriálních společnostech probíhá kontakt dítěte s dospělým většinou tak, že jej rodič občas zvedne, pochová a drží jej za účelem krmení, chvíli si s ním hraje a zase ho odloží, dítě se nenosí pořád, ale většinu dne tráví v ohrádce, na dece či v postýlce, a i v noci spí samo, jinde než jeho rodiče.¹¹⁸ V Evropských zemích je pro převoz dítěte využíván především kočárek, který neumožňuje přímý kontakt dítěte a matky. Dítě zde leží nebo později i sedí a nemá tak možnost dívat se před sebe a mít tak tejný pohled jako matka či pečovatel.¹¹⁹ Ve státech USA jsou po narození dítěte v první řadě důležité tělesné potřeby, rodiče dítě krmí, přebalují ho, oblékají. Tělesný kontakt je ale minimální, na rozdíl od tradičních společností, zde matka své dítě skoro nenosí. Miminko většinu času tráví v leže na podložce nebo v umělohmotném lehátku a v noci spí samo, ve své postýlce. Američtí rodiče mají ten názor, že pokud by dítě více mazlili a nosili jej, tak bude rozmazlené.¹²⁰

Není tomu tak, ale v každé industrializované společnosti, v Japonsku je běžné, že i zde děti spí se svými rodiči. Je totiž důležité, aby se duše dítěte propojila s mateřským duchem, proto matka s miminkem často komunikuje a reaguje na jeho potřeby a přání.¹²¹ I například Romové mají velmi vřelý a kontaktní vztah ke svým potomkům, romská rodina je také většinou velká a soudržná, dítě neustále někdo nosí, hraje se s ním, někdo se ho dotýká, tančí s ním, zpívá a dítě tak nikdy není samo a je milované a když např. potřebuje napít či najíst, romská matka na tyto potřeby reaguje. Naopak česká matka se většinou řídí tím, co jí poradí lékař.¹²²

Ve většině společnostech lovců a sběračů jsou děti neustálém kontaktu

---

¹¹⁷ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 119

¹¹⁸ Srov. DIAMOND J., *Svět, který skončil včera*, s. 183

¹¹⁹ Tamtéž s. 184

¹²⁰ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 128

¹²¹ Tamtéž s. 123

¹²² Srov. ŘÍČAN P., *S Romy žít budeme*, s. 46

s ostatními. Dítě se stává součástí komunity a opečovávat ho může kdokoliv ze skupiny, na západě, především ve městech je dítě odkládáno do jeslí.¹²³

6.4 Pláč

Proč dítě pláče? Ne vždy znamená pláč dítěte pouze nedostatek mléka, naopak může mít pláč více příčin. Dítě je buďto hladové, nejprve saje pěstičku, čímž naznačuje, že má hlad a pokud se jeho potřeba v co nejkratší čas nenaplní, začíná plakat, pokud ho necháme plakat dlouho, pláčem se tak unaví nebo rozzlobí, že nakonec prs odmítne. Dítě ale mnohdy nemá hlad, ale chce jen sát prs, jeho sání ho totiž uklidňuje až uspává, pláče tedy také protože je unavené. Další příčinou dětského pláče může být polekání. Miminku k tomu stačí rychlý pohyb, světlo či neznámé prostředí. Malé děti jsou velmi citlivé, a to především na napětí ve svém okolí, především pokud je napětí či stres mezi jeho rodiči, i na to miminko reaguje a jak jinak, než opět pláčem a křikem. Stejně tak reaguje také pokud je mu horko nebo naopak zima, neumí si totiž samo regulovat svou tělesnou teplotu. Dětský pláč způsobují také různé bolesti, nejčastěji bolesti břicha tzv. tříměsíční kojenecká kolika. Další příčiny dětského pláče mohou být bolesti zadečku, nepohodlnost v postýlce nebo si nás jednoduše miminko pláčem přivolá, protože nechce být samo.¹²⁴ Pláč tedy jednoduše řečeno znamená nedostatek něčeho, něco je v nepořádku a přivolání pomoci, která by měla vše urovnat a dát zase do pořádku.¹²⁵

Není pro každého jednoduché zjistit příčinu pláče. Matkám v rozpoznávání pláče pomůže příroda, po porodu se z matky stane velmi citlivá až přecitlivělá bytost, matce samotné se to může zdát na obtíž, ale právě díky této změně snadněji porozumí dětskému pláči a dokáže tak porozumět potřebám dítěte.¹²⁶

Většina matek, jakmile uslyší pláč, své dítě zkontroluje, zdali opravu potřebuje její pomoc. Některé matky usoudí, že dítě nic nepotřebuje a nechají ho tzv. vyřvat. Je dobré nechat dítě plakat až do té doby, než ho to samotné unaví a přestane? Nebo je lepší jej pochovat, konejšit a uklidnit? Přístupy rodičů k pláči se v různých kulturách odlišují, a nejen v kulturách, ale jiný přístup mají i různé generace rodičů.¹²⁷

Jak již víme, ve skupinách lovců a sběračů je běžné neustálý kontakt mezi

---

¹²³ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 27, 28

¹²⁴ Srov. HOFTHANZLOVÁ, J. *Miminko, kojení, ošetřování, výživa, výchova*, s. 46 - 61

¹²⁵ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 163

¹²⁶ Srov. HOFTHANZLOVÁ, J. *Miminko, kojení, ošetřování, výživa, výchova*, s. 46

¹²⁷ Srov. DIAMOND J., *Svět, který skončil včera*, s. 189

matkou s dítětem a dítě má neustálý přístup k jejímu prsu, rodiče tak v případě, kdy dítě začne plakat, okamžitě reagují. Ihned začnou kojít nebo dítě jinak utěšovat. V kmeni Kungů je reakce přibližně v čase tří vteřin a miminko tak pláče přibližně deset vteřin. Stejně tak matka v pygmejských Efeů reaguje na dítě do deseti vteřin a pokud není na místě ona, reaguje pečovatelka.¹²⁸ Ani gusijské ženy nikdy nenechávají své děti plakat a jsou jim v takové situaci vždy na blízku.¹²⁹ Pokud začne plakat africké dítě začne jej matka utěšovat, pohladí jej, nabídne mu prso, zatímco matka evropská nabídne místo sebe, dítěti chrástítko nebo jinou hračku.¹³⁰ Také v Koreji nebo v Japonsku jsou miminka v blízkém kontaktu se svou matkou a díky tomu matka okamžitě reaguje na pláč. Korejské matky se tímto vymykají z industrializovaných společností, kde takhle rychlé reakce nefungují.¹³¹,¹³² V mnohých zemích Evropy a Severní Ameriky to bohužel takto nefunguje. Děti jsou většinou odkládány do postýlek či autosedaček a jsou krmeny podle harmonogramů a reakce na přání a potřeby dítěte jsou dlouhé. V Německu ještě nedávno bylo normální nechat dítě plakat, někteří rodiče na jeho pláč reagovali až po deseti nebo dokonce třiceti minutách. Bylo běžné, že matky nechaly doma samotné a odskočily si třeba na nákup nebo do práce. Populární byl totiž názor, že děti pláčou bezdůvodně a není tedy v pořádku se jim v tomto případě věnovat a je to pro dítě škodlivé. Obávali se toho, že po rychlých reakcích budou jejich děti rozmazlené a zhýčkané.¹³³ Podobně tomu bylo také v u amerických či britských rodičů, v čemž je také podporovali mnozí pediatři, ti si stáli za tím, že děti potřebují především pravidelný režim, čistota a učení se samostatnosti a u některých rodičů tyto metody přetrvávají dodnes. Mnohé výzkumy ukázaly, že děti na jejichž pláč se reaguje ihned pláčou mnohem méně než děti, které na reakci čekají, tyto děti pak pláčou mnohem častěji.¹³⁴

„Nejjasněji je vidět střed kultury a biologie, když miminko dlouhé hodiny neutišitelně pláče, frustrovaně propíná tělíčko a nazlobeně bije pěstičkou do vzduchu. Miminko reaguje na prostředí, které se kulturně změnilo a na to není biologicky přizpůsobeno. A to je jádro pudla. Kojenec na biologické úrovni očekává neustálý tělesný

---

¹²⁸ Srov. DIAMOND J., *Svět, který skončil včera*, s. 190

¹²⁹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 117

¹³⁰ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s.25

¹³¹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 122

¹³² Tamtéž, s. 169

¹³³ Srov. DIAMOND J., *Svět, který skončí včera*, s.189

¹³⁴ Tamtéž, s. 190

*kontakt a stejnou péče, jako se dostávalo kojencům před miliony let, kdy se jejich potřeby utvářeli.*¹³⁵

6.5 Spánek

Spánek je hlavní částí dne každého malého dítěte. Novorozeně dokáže spát až dvacet hodin denně a žije tak stejně, jako do teď žilo v matčině děloze, kde se probouzelo jen na krátké časové okamžiky. Ve spánku se odehrávají ty největší změny, spánek a odpočinek je nutný ke správnému vývoji nervové soustavy.¹³⁶ Stejně jako u dospělého jedince, má i dětský spánek své fáze. Fázi klidného spánku (NREM) a fázi nepokojného spánku (REM), kdy se v této fázi zdají dětem i dospělým sny. Ve fázi klidného spánku je dítě nehybné se zaťatými pěstičkami a jinak je miminko uvolněné, naopak ve fázi nepokojného spánku, můžeme vidět mimiku, dítě je vláčné jako hadrová panenka a tento spánek může být přerušovaný.¹³⁷

Jak bylo již zmíněno, ve většině kultur je běžné, aby dítě trávilo noc se svými rodiči v jedné posteli i místnosti. Takto je tomu především ve skupinách lovců a sběračů. Mayské matky své děti jednoduše nechávali usnout, když si šly ony samy lehnout, jejich děti nepotřebovaly nijak uspávat. Tyto děti spí se svými matkami přibližně až do dvou let života, společný spánek je pro ně naprostá samozřejmost, považují jej za společenskou aktivitu a vnímají jej také jako závazek vůči dítěti. Pokud mělo dítě v noci hlad, pouze se k němu v polospánku otočily a nabídly svůj prs. V Africe je naprosto nesmyslné, aby dítě spalo odděleně a matky zde spí s dětmi až několik let.¹³⁸ Také Asiaté nebo obyvatelé Appalačských hor či východního Kentucky podporují a praktikují společný spánek.¹³⁹ A třeba Japonské děti spí se svými rodiči až do puberty, na futonu ve společné ložnici. Japonci jej totiž považují za oddělený organismus, který se díky společným aktivitám propojí s organismem rodiče, především s matkou.¹⁴⁰ „Co se týče společného spaní, dítě spí většinou uprostřed, mezi oběma rodiči. Tento styl spánku pak popisují jako „kawa no ji“ což je v čínském písmu znázorněné jako povodí řeky, protože čínský znak tohoto názvu znázorňuje tři plynulé linie plynoucí vedle sebe. Takže „kawa“ je používáno jako

---

¹³⁵ SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 170

¹³⁶ Srov. GRAVILLON I., *Spánek malých dětí*, s. 10

¹³⁷ Tamtéž, s. 11

¹³⁸ Srov. MYDLILOVÁ ANNA, *Kojení a spaní společně s dítětem* [online]

¹³⁹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 135, 136

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 138

označením toho, že dítě spí pod „ochrannou rukou obou rodičů“¹⁴¹ Ženy Achéů spí celý první rok života v sedě nad dítětem, aby jej ochránily před nebezpečím.¹⁴²

Tyto kultury většinou nerozlišují den a noc, ale spí jednoduše tak, jak zrovna potřebují a jak se jim chce. Sanové se mnohdy uprostřed v noci probudí, sednou si k ohni a povídají si, jde o zcela běžnou činnost. Neexistuje u nich nespavost, a to právě proto, že nikdo jim neurčil že se musí spát celou noc.

Jinak je tomu v industrializovaných společnostech, především v USA a některých částech Evropy. Pro americké rodiče je spánek velmi důležitý, posuzují podle něj vypěstlost kojence, jeho temperament a osobnost.¹⁴³ Děti spí odděleni od svých rodičů a je zde běžné, že mají svůj vlastní pokoj a svou vlastní postel. Děti spí s rodiči pouze v kojeneckém období, ale ani to není pravidlem. Ve třech měsících věku spí až 58 procent dětí o samotě a věku šesti měsíců téměř všechny děti. Tito rodiče si stojí za tím, že tímto způsobem vedou své děti k samostatnosti a čím dříve dítě přestěhují, tím méně traumatické to pro něj bude. Mnohé matky se také tím, co jim poradil jejich pediatr, který tvrdil, že samostatný spánek je pro dítě mnohem bezpečnější. A některé matky se nebojí přiznat to, že jde o jejich vlastní pohodlnost a soukromí. Spánek je pro ně naprosto soukromou záležitostí. Tito rodiče, ale také uvádějí, že je pro ně těžší v noci vstávat a odebírat se ke kojení, a přitom si to oni sami ztěžují tím, že dítě odloží „daleko“ od sebe.¹⁴⁴ Společný spánek je u některých rodin až poslední možností toho, jak řešit problémový vztah mezi rodiči a dítětem.¹⁴⁵ Uspávání dětí je zde takovým rituálem, nejdříve dítě vykoupají, převlečou jej do pyžama, uloží do postele a uspávají jej pomocí různých říkanek, pohádek nebo ukolébavek.¹⁴⁶ Také v Kanadě pediatrii doporučují matkám oddělený spánek a je zde velmi propagovaný samotným ministerstvem zdravotnictví, zdravotníci se totiž domnívají, že to není pro dítě bezpečné.¹⁴⁷

Industrializované společnosti na rozdíl od lovců a sběračů jasně rozlišují den a noc a mají také jasně rozdělené činnosti, vhodné pro různé části dne. Od toho se také odvíjí problémy jejich dětí s nespavostí, což je především noční buzení. Toto neřeší ale jen američtí rodiče, ale setkáváme se s tím i v Nizozemí. Tady si rodiče stojí za tím, že děti

---

¹⁴¹ TAHAN, D. A., *Komunikace srdcí, aneb jak se spí v japonských rodinách* [online]

¹⁴² Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 112

¹⁴³ Tamtéž, s. 139

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 134

¹⁴⁵ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 135, 136

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 134

¹⁴⁷ Srov. MYDLILOVÁ ANNA, *Kojení a spaní společně s dítětem* [online]

potřebují pevný režim, a to denní i noční a jakmile se objeví problém se spánkem, tak je to způsobeno narušením rytmu. Nizozemské děti jsou tak ukládány do postele na hodinu přesně a pokud hned neusnou nebo se probudí, je jen na nich, aby se samy nějakým způsobem zabavily a z postele vylezly až v danou dobu. Matky toto praktikují každý den a je jen na dětech, aby si na toto zvykly.¹⁴⁸ V některých západních společnostech je ovšem doporučováno, rodičům, jejichž děti mají se spánkem problém, společné spaní. Pokud matka stále kojí, může dítě kdykoliv přisát k jejímu prsu. Společné spaní je tak považováno za zdravé a pohodlné, jak pro matku, tak pro dítě.¹⁴⁹

O kojení po celém světě se jejich matky převážně starají stejně, umyjí je, nakrmí, starají se o ně a všechny děti se také rodí se stejnými potřebami. Zřejmě to dětem nevadí a přizpůsobí se, ale mnohé výzkumy ukázaly, že to, jak miminko krmíme nebo právě to, kam ho na noc ukládáme ke spánku, značně ovlivňuje jeho psychický a fyzický vývoj.¹⁵⁰ Pokud spí matka společně s dítětem, jsou perfektně synchronizovaní. Jakmile jeden z nich otevře pusku, udělá to i ten druhý, pohyby i dýchání jsou téměř identické. Pokud se probudí matka, dítě toto vnímá a reaguje. Jelikož i zdravé miminko může během spánku prožít apnoe (zástava dýchání), tak jakmile usíná, musí zase znovu začít dýchat, učí se tak od matky, jak bezpečně spát.¹⁵¹ „*Jeho synchronizace s matkou a jejími posuny přes různé úrovně spánku mu pomáhá kormidlovat noční bouři*“¹⁵² Pokud spí dítě o samotě, musí se spánku s řízením dýchání naučit sám, bez pomoci okolí, sice se to nakonec neučí, díky rozvoji nervových schopností, ale může to pro ně být mnohem náročnější a přítomnost matky, podle které by se řídily, by jim v tomto velmi pomohla.¹⁵³ Děti jsou díky společnému spánku neustále pod dohledem, matky, které spí s dětmi jsou mnohem více ochranné. Děti v noci laskají, upravují jeho polohu, uklidňují ho.¹⁵⁴ Pokud spí dítě o samotě, musí se spánku a řízením dýchání naučit sám, bez pomoci okolí. Guatemaltské a vietnamské matky mají dokonce ten názor, že pokud dítě zůstává spát o samotě, přispívá to k SIDS (syndrom náhlého úmrtí), protože pokud spíte společně s dítětem, mnohem více vnímáte jeho dýchání a případné změny. Také čínské matky, jsou toho názoru, že dítě spící s matkou je daleko spokojenější. Společný spánek dítěte s rodiči a kojení zároveň, snižuje

---

¹⁴⁸ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 138

¹⁴⁹ Srov. LABUSOVÁ, E., *Od prospaného dne k prospané noci* [online]

¹⁵⁰ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 144

¹⁵¹ Tamtéž, s. 147

¹⁵² SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 147

¹⁵³ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 149

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 149

riziko SIDS a je dokonce doporučováno Baby Friendly Iniciativou UNICEF a Nadací pro studium úmrtí kojenců.¹⁵⁵

6.6 Důsledky rozmanitosti péče o dítě

Jak se různorodost péče odráží v životě dětí? Například již dospělý muž, který byl jako dítě v neustálém kontaktu se svou matkou, která jej nikdy neopustila, patřila jen jemu, a kojila ho až do pěti let a když jej v době, kdy mu začaly růst zuby a on ji kousl do bradavky a ona jej za to surově uhodila, s tím, že pokud řve, bude z něj válečník. Jak se toto podepsalo na jeho budoucím životě? Vyrostla z něj na základě dlouhého a klidného kojení vyrovnaná osobnost a jeho orálně-sadistický komplex kousání je skvělým základem pro lovce a zuřivého válečníka.

V kulturách, kde je dítě dlouho kojené, byl dokonce prokázán rychlejší vývoj řeči a motoriky. Tito lidé jsou velmi citově závislí na skupině, ve které žijí a pokud je ze skupiny z jakéhokoliv důvodu vyloučen, velice ho to deptá a ztratí tím veškerý smysl života. Jiné dítě, které bylo po porodu krmeno pouze ořechovou polévkou a matka jej po tu dobu nekojila, a nakonec jej po šesti měsících odstavila a na několik dní dokonce opustila, aby na ní dítě zapomělo. Tento jedinec byl v dospělosti velmi úzkostný, ustrašený a velmi pečlivý. Budoucí život dítěte také ovlivňuje jeho připoutání k matce pomocí šátku v oblastech, kde je zima a dítě tak musí být přikryto. Tyto děti mají problém se smyslovou a sociální stimulací, která díky vysokému zabalení malá a děti trénují pouze pohybovou a hmatovou stimulaci. Podle některých výzkumů jsou děti v pozdějším věku pomalejší, klidnější, málo zvědavé a neaktivní. Čímž, ale zapadnou do své skupiny, která vyžaduje zachování rolí jedinců a klidnější povahy, což jim umožňuje přežití v daných podmínkách. Na svůj život jsou tito jedinci vlastně perfektně připraveni. Na Okinawě, kde se matky velmi pečlivě věnují svým dětem, jak v oblasti kojení, kontaktu či těšení pláče, jsou zde díky tomu dospělí jedinci velmi odolní vůči stresu. Naopak děti, o které pečovala alorézká matka, která kojila pouze krátce a o děti se starali především starší sourozenci, jsou v dospělosti velmi bojácné, podezřívavé, nedůvěřivé, trpí úzkostmi a jsou labilní.¹⁵⁶ Kontakt matky a dítěte má velký vliv na přenos a rozvoj kulturní individuality. Děti, které byli v kontaktu se svými blízkými, jsou také mnohem klidnější. Naopak u dětí, které byly

---

¹⁵⁵ Srov. MYDLILOVÁ A., *Kojení a spaní společně s dítětem* [online]

¹⁵⁶ Srov. ŘÍČAN P., *Cesta životem*, s. 106, 107

odloženy do jeslí, se projevuje velmi často agresivita.¹⁵⁷

Abychom dokázali přesně určit, zdali má péče v různých kulturách, především v prvním roce života vliv na budoucí život dítěte, museli bychom jej po prvním roce života z kultury odebrat a následně je začít všechny stejně vychovávat. Ale bohužel nevíme, jak by měla ta správná jednotná výchova vypadat, a i kdybychom to věděli, bylo zřejmě nemožné tento pokus uskutečnit. Můžeme tedy jen soudit podle pozorování života lidí v různých kulturách.¹⁵⁸

---

¹⁵⁷ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 28

¹⁵⁸ Srov. ŘÍČAN P., *Cesta životem*, s. 106

7 Raná péče v Česku

Veškerá primární péče začíná ještě před narozením dítěte a péčí v porodnici, kde se na příchod dítěte nastávající maminka připravuje. S tímto jí pečlivě pomáhá personál porodnice, porodní sestra či dnes, čím dál tím více populární dula, které pomáhá matce s přípravou na mateřství a mnohdy také se samotným porodem. To vše nazýváme předporodní péčí. Ještě v době před porodem, mnohdy již s počátkem těhotenství jsou nastávajícím matkám nabízeny různé předporodní kurzy, které jsou poslední dobou velmi oblíbené. Tady se maminka nejen připravuje na samotný porod, ale také na příchod dítěte obecně. Většinou se oba rodiče informují o správné primární péči a mají možnost i praktického nácviku a dozvídají se, co všechno mateřství obnáší a přináší. Tyto kurzy jsou také velmi populární ve státech USA.

Když nastane chvíle porodu, je matka převezena do porodnice, kde ji čeká předporodní příprava. Ta obnáší holení a klystýr. Tuto péči matce poskytuje příslušná nemocnice. Případně může tuto přípravu absolvovat doma s partnerem. Ale také může porod přijít tak náhle, že veškerá příprava jde stranou. Po porodu začíná etapa péče o novorozence. Matka s dítětem většinou stráví přibližně 2 až 3 dny po porodu v porodnici, kde dítě podstoupí všechna nutná vyšetření a kontroly. Toto se odvíjí také od toho, zda byl porod přirozený nebo matka podstoupila císařský řez. Když matka opustí porodnici, nastává období tzv. šestinedělí. Můžete jej rozdělit do dvou fází:

Rané šestinedělí – trvá ode dne porodu do 10. dne po porodu. Během něj se hojí porodní rány, začíná a postupně se stabilizuje tvorba mléka. V tomto období žije matka v nejužším spojení se svým dítětem a není možné je rozdělit.

Pozdní šestinedělí – končí přibližně po šesti až osmi týdnech. Matka se přizpůsobuje životu s miminkem, vytvářejí si společný denní režim. Tímto je odstartován první rok života s dítětem a matku čekají nové povinnosti spojené s péčí o něj.¹⁵⁹

Ihned po porodu matka naplňuje základní potřebu dítěte tím, že jej kojí. Matkám je doporučeno po porodu kojit na vyžádání dítěte a postupně určovat režim kojení po dvou až třech hodinách, minimálně do věku šesti měsíců, ideálně do jednoho roku. Poté by se měli poradit s pediatrem o vhodné náhradě mateřského mléka.¹⁶⁰ Průměrná doba kojení ve

---

¹⁵⁹ Srov. *Vývoj dítěte a péče o dítě – měsíc po měsíci*. [online]

¹⁶⁰ Srov., JIRSOVÁ E., *Encyklopedie rodičovství*, s. 180

světě jsou přibližně čtyři roky, do tohoto průměru se počítají i Evropské země, kde, ale matky své děti tak dlouho nekojí. A není u nás běžné, aby matky nechaly odstavení zcela přirozeně na dítěti. Toto platí i pro Českou republiku.¹⁶¹ Děti v kojeneckém věku, jsou krmeny masem, zeleninou, jogurty s ovocem. Tyto potraviny nemusí být v kašovitě podobě, ale stačí je rozmačkat. Přibližně ve dvou a půl letech již jí téměř stejné potraviny jako jeho rodiče a k jídlu usedá společně s celou rodinou. Postupně se učí správným návykům, jí příborem nebo sklízí ze stolu.¹⁶²

Dítě potřebuje nejen výživu, ale také spánek. Novorozenec spí až 20 hodin denně a pospává během dne, nerozlišuje den a noc. Pediatrička Hana Hrstková na českém webu pro maminky radí, že by v žádném případě neměly spát děti v jedné posteli s rodiči, ale z hygienických a bezpečnostních důvodů by měly mít svou vlastní postýlku, ve které by měly spát samy, a to hned od narození a až do půl roku věku dítěte. Dítě by se mělo od začátku učit rozdíl mezi dnem a nocí, neměli bychom kolem něj chodit během dne po špičkách, aby si zvyklo na ruch domácnosti a přes noc by mělo být ticho a klid. Pokud dítě během dne usíná, mělo by se budít a měla by se udržet jeho pozornost a spánek přesouvat na noc, ono tak časem pochopí, že se spí v noci. Večer před spaním, je dobré děti zklidnit, a to pohádkou či zpěvem. Jakmile se dítě v noci probouzí a brouká si nebo pláče, měla by jej matka takto nechat a počkat několik minut, než samo zase usne.¹⁶³ Téměř v osmnácti měsících dítě spí pouze v noci deset až dvanáct hodin a přibližně dvě hodiny odpoledne, tento režim má až do nástupu do školy.¹⁶⁴ České matky, své děti většinou nechávají spát ve vlastní postýlce, ve svém pokojíčku a aby nad ním měli kontrolu, používají tzv. chůvičky, díky kterým slyší pláč dítěte a cokoliv dalšího, některé tyto chůvičky mají také monitor dechu a matka může sledovat i to, zdali její miminko dýchá.¹⁶⁵ Maminky své děti, ale neopouští jen přes noc, je běžné, že matky své děti opouštějí již po pár měsících od narození, aby mohly pokračovat ve svém zaměstnání nebo si jen odpočinout. Matky své děti odkládají do jeslí nebo jej svěří paní na hlídání, které o něj pečují buď u sebe doma nebo za ním dojíždí případně matka svěří své dítě prarodičům. Ve věku tří let jej může matka umístit do mateřské školy¹⁶⁶

---

¹⁶¹ Srov. MRÁZKOVÁ, J., *Laktační poradkyně: Normální je kojit tak dlouho, jak dítě samo chce* [online]

¹⁶² Srov. JIRSOVÁ E., *Encyklopedie rodičovství*, s. 210, 238

¹⁶³ Srov. Hana Hrstková, *Spánek dětí* [online]

¹⁶⁴ Srov. JIRSOVÁ E., *Encyklopedie rodičovství*, s. 236, 285

¹⁶⁵ Srov. *Zdravé dítě, ošetřování, péče, opatrování*, s. 55

¹⁶⁶ Srov. JIRSOVÁ E., *Encyklopedie rodičovství*, s. 202

8 Hra v raném stádiu života dítěte

Hra je velmi podstatnou součástí života dítěte. Umožňuje rozvoj dítěte ve všech oblastech, které jsou důležité pro jeho budoucí život. Dítě si tak osvojuje dovednosti a vědomosti. Děti si hrají velmi brzo po narození, díky tomu poznávají prostřední, ve kterém žijí. V prvním roce života, jsou dítěti nápomocni především rodiče, kteří jej pomocí her seznamují s okolím a společně tak vzájemně prožívají a rozvíjí tak citové vazby a sociální život. Během druhého a třetího měsíce se dítě učí sociálnímu kontaktu, jde o tzv. sociální hry a to například, dívání se z očí do očí, hry s výrazy ve tváři (úsměv, šklebení). Zde je velmi důležitá interakce rodičů. Postupně se pak hra proměňuje.¹⁶⁷ Děti si hrají ve školkách či jeslích, ale také ve volném čase se svými vrstevníky, kamarády a rodiči. Doma, venku či na hřišti. Velmi malé děti nepotřebují ke hře jiné děti, většinou si s hračkou hrají samy a experimentují. Hrají si proto, protože je to baví a přináší rozptýlení.¹⁶⁸

V Botswaně, děti v období, kdy začínají poznávat okolí, tráví čas i bez matky a v domovské vesnici s ostatními dětmi, kde si společně hrají.¹⁶⁹ Také africké děti začínají objevovat hru, napodobují, to, co vidí ve svém okolí, nosí tedy misku na hlavě nebo dítě na zádech, takto nadopují své okolí i evropské děti, ty dávají panenky na nočník, vozí jej v kočárku apod.¹⁷⁰ Oblíbené jsou také hry „jako“, při kterých děti díky své fantazii, si představují různé předměty, právě jako úplně něco jiného, takže např. nalévání imaginárního čaje nebo především u chlapců střelení pistole.¹⁷¹ U nás máme pestrou škálu hraček pro děti, které mají určité funkce, v Africe si děti hrají s čímkoliv, bez jakékoliv funkce.¹⁷² A přesto si vyhrají, nepotřebují žádné speciální hračky. V období rozvoje řeči jsou v Česku velmi oblíbené různé hry se zvuky, slovy a říkanky např. Vařila myšička kašičku.¹⁷³

---

¹⁶⁷ Srov. SUCHÁNKOVÁ, E., *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*, s. 43, 44

¹⁶⁸ Srov. FONTANA, D., *Psychologie ve školní praxi*, s. 50

¹⁶⁹ Srov. SMALLOVÁ, F. *Naše děti, naše světy*, s. 107

¹⁷⁰ Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 26

¹⁷¹ Srov. *Hra a její vývoj pro vaše dítě* [online]

¹⁷² Srov. BERRY, J. W., *Cross-cultural psychology*, s. 25, 26

¹⁷³ Srov. SUCHÁNKOVÁ, E., *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*, s. 45

Závěr

Na základě prostudované literatury, odborných článků a také zkušeností maminek v mém okolí bych ráda shrnula veškeré poznatky a odpověděla na otázky, které byly položeny v úvodu.

V první části své práce jsem se zabývala potřebami dítěte, jeho vývojem a tím co toto ovlivňuje. Víme tedy, že péče a výchova je ovlivněna především rodinou, jeli úplná nebo ne, jací jsou rodiče, jaké mají vzdělání, jak velká je rodina, zdali je dítě jedináček či ne. Dále je péče a výchova ovlivněna tím jaké jsou uznávané hodnoty a mnoho dalších. Na základě těchto poznatků a dle mého názoru i v této problematice je především důležité to, v jaké kultuře dítě vyrůstá, protože i rodina a její funkce se odvíjí od kultury, někde je běžné, že rodinou je pouze matka, otec a dítě, jinde je ale normální mnohem větší rodina, tedy i babičky, dědečci, tetičky a strýčkové. Každá kultura také uznává jiné hodnoty, má jiné priority, a právě to všechno se odráží i v péči o jejich potomky.

Z biologického hlediska, jsou všechny děti stejné a je jen na nás, jak s tím naložíme. Někteří o své děti pečují s naprostou přirozeností, jiní naopak přirozenost ignorují a neřídí se svým vlastním rozumem a instinktem, ale raději vyhledávají pomoc odborníků. Zaujalo mě, co uvádí ve své knize Smallová, a to, že u nás ve vyspělých státech se vlastně řídíme v péči o své potomky, tím, co nám říkají lékaři, kteří mnohdy vlastní děti nemají a jsou to především muži. Ještě nedávno by mě toto vlastně vůbec nenapadlo, ale když se nad tím zamyslím, tak i u nás v Česku v televizi vídáme muže pediatry či porodníky. Já chápu, že vystudovali svůj obor, určitě tomu rozumí, ale pokud si samy dítě neodnosí, neporodí, nekojí a mnoho dalších, nikdy tomuto nemůžou rozumět tak, jako matka. Naopak v kulturách loveců a sběračů, ženy nikoho takého nepotřebují, zde platí to, že dítě patří k matce a ta nejlíp ví, jak se o své dítě postarat a jak reagovat na jeho potřeby. Samozřejmě bychom neměli rady odborníků ignorovat, ale mohli bychom s nimi diskutovat a řídit se také svými instinkty a obě varianty kombinovat.

Když jednoduše shrnu různé způsoby péče o dítě a to, jak se matky dětem věnují. Tak ve většině kultur neindustrializovaných, je dítě plnohodnotnou součástí matky, je k ní připoutáno, jak jsem již zmínila je to pro matku naprosto přirozené. Dítě není pro matku přítěží, nepotřebuje jej na noc odložit, aby mohla klidně spát a neohlížet se na to, že je vedle ní dítě, nemusí se bát o jeho bezpečnost, jelikož podvědomě ví, že vedle ní dítě leží a že by ho přece nezalehla. A dle mého názoru si myslím, že nehygieničnost, toho že spí dítě

s matkou v posteli, je v těchto oblastech a hygienických podmínkách tím nejmenším problémem. Stejně tak tyto matky jsou si vědomy toho, že dítě nepláče jen tak, ale že něco nebo někoho potřebuje a ony jsou mu vždy na blízku a nenechají ho napospas. Naopak matky na západě všechno „moc řeší“ a přirozenost jde stranou. Podle mě, se také bojí toho, že se k nim jejich dítě moc připoutá a vychovají z něj „maminčina mazánka“, bude na nich závislý.

Samozřejmě se toto všechno odvíjí od životních podmínek, ve kterých se daná kultura nachází. Pokud se nyní zaměřím na čas, který matka dítětem tráví, je to jiné například v naší republice, kde matka nastupuje na mateřskou dovolenou, která trvá přibližně tři až čtyři roky a podpora, kterou od státu dostává je mnohdy nedostačující a sám otec rodinu uživit nedokáže. Rodina má většinou výdaje za bydlení, auto a obživu a není jednoduché toto všechno obstarat z jednoho platu. Proto matky odkládají své děti v brzkém věku, odstavují je a posílají je do jeslí nebo zařizují jiné hlídání. V kulturách lovců a sběračů, většinou tyto problémy neřeší. Zde žijí všichni pohromadě, obživu si obstarávají sami a pokud jde matka pracovat, bere své dítě sebou, jako většina matek zde, udržení práce nebo budování kariéry zde není prioritou.

Myslím si tedy, že zřejmě neexistuje ta jediná správná péče a pokud ano, tak ne všichni máme takové podmínky, abychom mohli tu správnou péči praktikovat. Ale určitě jsou věci, kterými bychom se měli od původních kultur inspirovat.

Co se týče her v raném věku dítěte, je dle mého názoru i ta velmi rozmanitá, do nedávna jsem o tom více nepřemýšlela a nedávala hře v tomto věku žádný význam. Takto malé dítě si přece neuvědomuje, že si hraje, že je to vlastně zábava. Nyní mě překvapilo, jak je pro dítě tohoto věku hra důležitá a, že je velmi podstatnou součástí jeho vývoje, jak psychického, tak fyzického.

Seznam literatury

BERRY, W., John. *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*. Cambridge University Press, 2002. ISBN-13 978-0-511-07761-6

BOWLBY, John. *Vazba*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-670-4

CLASTRES, Pierre. *Kronika indiánů Guayakí*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-430-8

ČÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3

ČENĚK, Jiří. *Interkulturní psychologie, současný výzkum a aplikace*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-750-2

DIAMOND, Jared M. *Svět, který skončil včera*. Brno: Jan Melvil, 2014. ISBN 978-80-87270-97-4

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4

GEIST, Bohumil. *Psychologický slovník*. Praha: Vodnář, 2000. ISBN 80-86226-07-7

GILLERNOVÁ, Ilona a kol. *Slovník základních pojmů z psychologie*, Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-683-2

GOEBEL, Wolfgang. *Hovory o dětech, lékařsko-pedagogický rádce*. Praha: Wald Press, 2012. ISBN 978-80-903931-7-2

GRAVILLON, Isabelle. *Spánek malých dětí*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-71718-720-5

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*, Praha: Jiří Budka, 1993. ISBN 80-90

HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace, software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-86131-70-X

HOFTHANZLOVÁ, Judita. *Miminko, kojení, ošetřování, výživa, výchova*. Jihlava: Calendula, 2007. ISBN 978-80-903971-0-1

JIRSOVÁ, Eva. *Encyklopedie rodičovství*. Praha: Slovart, 1996. ISBN 80-85871-89-0

- KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005.
ISBN 80-901873-6-6
- LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006.
ISBN 978-80-247-1284-0
- LOVASOVÁ, Vladimíra. *Subjektivní symbolická vizualizace psychologie rodiny*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. ISBN 978-80-261-0076-8
- LACA, Slavomír. *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013.
ISBN 978-80-87182-32-1
- LANGMEIER, Josef, MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicentrum, 1974.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém nebo po zlém? O výchovných odměnách a trestech*. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-78-X
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-853-8
- MURPHY, Robert, Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-53-2
- PAŘÍZEK, Antonín. *Kniha o těhotenství a dítěti*. Praha: Galén, 2009.
ISBN 978-80-7262-653-3
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004.
ISBN 80-7178-885-6
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990.
ISBN 80-7038-078-0
- ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře*. Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0343-8
- ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme*. Praha: Portál, 1998.
ISBN 80-7178-410-9
- SEDLÁŘOVÁ, Petra. a kol. *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*. Grada, 2008.
ISBN 978-80-247-1613-8
- ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4
- SMALLOVÁ, F., Meredith. *Naše děti, naše světy*. Praha: DharmaGaia, 2012.
ISBN 978-80-7436-028-2
- SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie*. Praha: Karolinum, 2004.
ISBN 80-246-0337-3

ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4

ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4

ŠVEJCAR, Josef. *Péče o dítě*. Praha: Avicenum, 1988. ISBN 80-85903-15-6

ŠVEJCAR, Josef. *Péče o dítě*. Praha: Nuga, 2003. ISBN 80-85903-15-6

SHOSTAK, Marjorie. *Nisa, dcera Kungů*. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0345-0

SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-317-2

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-803-4

Zdravé dítě, ošetřování, péče, opatrování. Svojtka & Co., 2009. ISBN 978-80-256-0224-9

Elektronické zdroje

ERBAN, Vít. *Způsob myšlení jako kulturní vzorec*. [online]. [cit. 2021-01-15] Dostupné z: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban/etnopediatrie.pdf>

Hra a její význam pro vaše dítě. [online]. [cit. 2021-03-23] Dostupné z: <https://www.rodice-a-deti.cz/hra-jeji-vyznam-pro-vase-dite>

HRSTKOVÁ, Hana. *Spánek dětí*. [online]. [cit. 2021-02-20] Dostupné z: <https://www.babyonline.cz/pece-o-dite/spanek>

LABUSOVÁ, Eva. *Od prospaného dne k prospané noci*. [online]. [cit. 2021-02-20] Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/novorozenecke-kojenecke-obdobi-do-prvnich-narozenin>

MRÁZKOVÁ, Jiřina. *Laktační poradkyně: Normální je kojit tak dlouho, jak dítě samo chce* [online]. [cit. 2021-02-23] Dostupné z: <http://magazin.dobracec.cz/laktacni-poradkyne-normalni-je-kojit-tak-dlouho-jak-dite-samo-chce>

MYDLILOVÁ, Anna. *Kojení a spaní společně s dítětem* [online]. [cit. 2021-02-19]
Dostupné z: https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-200501-0015_Kojeni_a_spani_spolecne_s_ditetem.php

OSN, *Úmluva UNESCO o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů*. [online].
[cit. 2021-01-18] Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/06/Umluva-o-ochrane-a-podpore-rozmanitosti-kulturnich-projevu.pdf>

TAHAN, A., Diana. *Komunikace srdcí, aneb jak se spí v japonských rodinách*. [online].
[cit. 2021-03-10] Dostupné z: <https://www.prosimspinkej.cz/komunikace-srdci-aneb-jak-se-spi-v-japonskych-rodinach/>

Vývoj dítěte a péče o dítě – měsíc po měsíci. [online]. [cit. 2021-02-15]
Dostupné z: <https://www.naseporodnice.cz/vyvoj-ditete/>

1.LF.,. *Potřeby a práva dítěte* [online]. [cit. 2021-02-16] Dostupné z:
http://usm.lf1.cuni.cz/download/4p_deti.pdf

ABSTRAKT

HOSENSEIDLOVÁ, Š. Kulturní rozmanitost způsobu rané péče o dítě. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce – PhDr. Vít Erban, Ph.D.

Klíčová slova: péče o dítě, kultura, pediatrie, etnopediatrie, antropologie, rozmanitost kultur

Bakalářská práce poukazuje na rozmanitost způsobů rané péče o dítě napříč kulturami. To je také hlavním tématem této práce.

Práce v první části objasňuje, v čem vlastně spočívá rozmanitost kultur a čím je způsobena. Dále nám práce objasňuje pojem rané péče o dítě a popisuje také vývoj dítěte, jeho potřeby a zabývá se také aspekty, které právě ranou péčí a také výchovu dítěte ovlivňují. V další z kapitol se práce zabývá svým hlavním tématem, kterým je raná péče o dítě napříč kulturami. Zabývá se porodem, kojením, spánkem a pláčem dítěte a jeho kontaktem s matkou. V poslední části, se práce zabývá interakcí mezi dítětem raného věku a hrou a také tím, jak vypadá raná péče v Česku.

ABSTRACT

Cultural diversity of early childcare

Key words: childcare, culture, paediatrics, ethnopaediatrics, anthropology, culture diversity

This bachelor thesis refers to diverse ways of early care for children across the cultures. This is also the main topic of this thesis.

In the first part, the thesis clarifies the roots of the cultural diversity and its reasons. Further, the thesis clarifies the concept of early care for children and also describes the child's development, its needs and also deals with the aspects that influence the early care and upbringing. In the next chapter, the thesis deals with its main topic which is the early care for children across the cultures. The thesis follows up the childbirth, breast-feeding, sleep, crying and the child's contact with the mother. In the last part, the thesis deals with the interaction between an early age child and games and also with the fact what the early care for children in Czechia looks like.